

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σωτηρία Τζιβνίκου

Νεοελληνική Γλώσσα

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Διαδρομές στον Κόσμο των Λέξεων και της Κοινωνίας

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1^ο τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Νεοελληνική γλώσσα

**Διαδρομές
στον Κόσμο των Λέξεων
και της Κοινωνίας**

**Ε΄ Δημοτικού
1^ο τεύχος**

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Συντονίστρια/Αξιολογήτρια

Αξιολογήτρια

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Κόζα Χρυσάνθη, *Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός*

Χουλιέρα Ξανθή, *Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός*

Στιβαχτή Μαρία, *Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός*

Σιδηρόπουλος Αντώνιος, *Πτυχιούχος Πληροφορικής*

Σιδηρά Μαρία, *Πτυχιούχος τεχνολογίας γραφιστικών τεχνών*

Αθανάσιος Γιαννίκας, *Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης*

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

Σωτηρία Τζιβινίκου

Νεοελληνική γλώσσα

Διαδρομές στον Κόσμο των Λέξεων και της Κοινωνίας

Ε΄ Δημοτικού
1^ο τεύχος

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφέας

Τζιβινίκου Σωτηρία, *Ph.D. Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

Συμβολή στην ανάπτυξη του πρωτογενούς
εκπαιδευτικού υλικού

Μπαμπατζάνης Σωτήρης, *Ph.D. Φιλολόγος, Δάσκαλος*

Βολακάκης Αργύρης, *Εκπαιδευτικός Α/θμιας
Εκπαίδευσης, MA Ειδικής Αγωγής, Υπ. Διδάκτορας*

Γραφιστική Επιμέλεια/Σελιδοποίηση

Ιωάννα Βαριά, *Γραφίστρια - Εικονογράφος*

Φιλολογική Επιμέλεια

Μπέσσα Σπυριδούλα, *MEd Υπ. Διδάκτορας Φιλολόγος*

Υπεύθυνη του μαθήματος
κατα τη συγγραφή

Τζιβινίκου Σωτηρία, *Ph.D. Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*

Προεκτυπωτικές Εργασίες

Readnet Publications IKE

Πνευματικά Δικαιώματα Κειμένων

Το παρόν διδακτικό πακέτο διατίθεται αποκλειστικά για χρήση στα σχολεία, σύμφωνα με τους όρους που θα καθοριστούν από το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού. Τα κείμενα που περιλαμβάνονται σε αυτό, προέρχονται από τις εξής πηγές:

Κείμενα με αναφερόμενη πηγή και προέλευση. Ορισμένα κείμενα έχουν αντληθεί από δημοσιευμένες πηγές. Για αυτά τα κείμενα αναφέρεται η πηγή και η προέλευσή τους, και η χρήση τους γίνεται σύμφωνα με τους όρους πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν για τις πηγές αυτές.

Διασκευές δημοσιευμένων κειμένων από τη συγγραφική ομάδα. Η συγγραφική ομάδα έχει διασκευάσει κείμενα που προέρχονται από δημοσιευμένες πηγές, με στόχο την προσαρμογή τους στις ανάγκες του παρόντος διδακτικού έργου. Για τα διασκευασμένα κείμενα αναφέρεται πάντα η αρχική πηγή και προέλευση, ενώ η διασκευή καλύπτεται από τα δικαιώματα της παρούσας έκδοσης.

Πρωτότυπα κείμενα της συγγραφικής ομάδας. Τα υπόλοιπα κείμενα έχουν αναπτυχθεί εξ ολοκλήρου από τη συγγραφική ομάδα για τις ανάγκες του παρόντος έργου. Τα πρωτότυπα κείμενα προστατεύονται από τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας, και οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή χρήση τους επιτρέπεται μόνο για τους σκοπούς του έργου.

Πνευματικά Δικαιώματα Εικόνων

Οι εικόνες που περιλαμβάνονται σε όλα τα τεύχη του παρόντος διδακτικού πακέτου έχουν χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους χρήσης και τις άδειες που παρέχονται από τις πηγές τους. Συγκεκριμένα:

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από τη βιβλιοθήκη του Canva.com ενσωματώνονται στο παρόν έργο με βάση τους όρους άδειας χρήσης που προβλέπονται από την πλατφόρμα. Το έργο συμμορφώνεται με την πολιτική εμπορικής και μη εμπορικής χρήσης όπως αναφέρεται στον επίσημο ιστότοπο του Canva.com.

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από τη βιβλιοθήκη του Freepik.com έχουν αποκτηθεί και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την άδεια χρήσης της πλατφόρμας. Όπου απαιτείται, αναφέρονται οι δημιουργοί, όπως προβλέπεται από την άδεια χρήσης.

Οι εικόνες που έχουν αντληθεί από ανοιχτές πηγές στο διαδίκτυο χρησιμοποιούνται μόνο εφόσον συνοδεύονται από σαφή άδεια χρήσης που επιτρέπει τη χρήση τους για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έχει καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους όρους χρήσης τους. Σε περίπτωση που κάποια εικόνα παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η χρήση της δεν είναι εσκεμμένη και θα αφαιρεθεί άμεσα κατόπιν σχετικής ειδοποίησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1η ΔΕ: Υγιεινή Διατροφή σελ. 9	1^η ΘΕ: Υγιεινή Διατροφή 1 ^η ΔΥ: Τρώμε υγιεινά και κινούμαστε περισσότερο 2 ^η ΔΥ: Η μεσογειακή διατροφή 3 ^η ΔΥ: Το ουράνιο τόξο στο πιάτο μας 4 ^η ΔΥ: Επανάληψη και εμπέδωση: Δύναμή μου, η καλή διατροφή μου!
2η ΔΕ: Το σχολείο στο πέρασμα του χρόνου σελ. 31	2^η ΘΕ: Το σχολείο στο πέρασμα του χρόνου. 1 ^η ΔΥ: Στα θρανία του χθες 2 ^η ΔΥ: Οι ήρωες του σχολείου μας στον χρόνο. 3 ^η ΔΥ: Από το τετράδιο στην οθόνη 4 ^η ΔΥ: Επανάληψη και εμπέδωση: Από το σχολείο του χθες... στο σχολείο του αύριο
3η ΔΕ: Κοινωνικές σχέσεις σελ. 47	3^η ΘΕ: Κοινωνικές σχέσεις 1 ^η ΔΥ: Κοινωνικές σχέσεις και αλληλεγγύη 2 ^η ΔΥ: Επίλυση διαφορών και σχολική διαμεσολάβηση 3 ^η ΔΥ: Κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες 4 ^η ΔΥ: Επανάληψη και εμπέδωση: Καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση
4η ΔΕ: Η τεχνολογία στην καθημερινότητά μας σελ. 67	4^η ΔΕ: Η τεχνολογία στην καθημερινότητά μας 1 ^η ΔΥ: Τα θετικά και αρνητικά της τεχνολογίας 2 ^η ΔΥ: Τεχνητή νοημοσύνη 3 ^η ΔΥ: Τεχνολογία και καθημερινή ζωή 4 ^η ΔΥ: Επανάληψη και εμπέδωση: Η τεχνολογία και οι προκλήσεις του μέλλοντος

1

ΥΓΙΕΙΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1

Ατομική εργασία

Γράψε για κάθε ένα από τα παρακάτω ρήματα το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής, στους χρόνους που σχηματίζονται από το θέμα του ενεστώτα:

μαγειρεύω, καταναλώνω, φροντίζω, βελτιώνω, περιορίζω, διατηρώ,
εμπλουτίζω, συνδυάζω

2

Ατομική εργασία

Γράψε για κάθε ένα από τα παρακάτω ρήματα το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής, στους χρόνους που σχηματίζονται από το θέμα του αορίστου:

μαγειρεύω, καταναλώνω, φροντίζω, βελτιώνω, περιορίζω, διατηρώ, εμπλουτίζω, συνδυάζω

3

Ομαδική εργασία

Συμπληρώστε τα κενά με τον σωστό τύπο του ρήματος στον παρατατικό.

1. Ο Γιώργος (προτιμάω) φρούτα και δημητριακά για το πρωινό του.
2. Η Πηνελόπη (τρώω) πάντα σαλάτα πριν από το κυρίως γεύμα της.
3. Η γιαγιά (συμβουλεύω) τα εγγόνια της να δοκιμάζουν διαφορετικά λαχανικά.
4. Ο Μανώλης (χρησιμοποιώ) πάντα φρέσκα υλικά όταν
..... (μαγειρεύω) για την οικογένειά του.
5. Η Ευρυδίκη (παίρνω) μόνο υγιεινά σνακ από το κυλικείο του σχολείου της.

4

Ομαδική εργασία

Μετατρέψτε τις παρακάτω προτάσεις στον αόριστο της οριστικής.

1. Οι μαθητές μαθαίνουν για τη σημασία της ενυδάτωσης στο μάθημα της υγείας.

.....
.....

2. Ο Πέτρος πίνει αρκετό νερό μετά το μάθημα της γυμναστικής.

.....
.....

3. Η Σοφία φροντίζει να παραμένει ενυδατωμένη, ειδικά τις ζεστές μέρες.

.....
.....

5 Ατομική εργασία

Διάβασε τις τέσσερις προτάσεις και γράψε τον αριθμό της κάθε πρότασης δίπλα στον σωστό χρόνο (ενεστώτας, παρατατικός, αόριστος, μέλλοντας).

1. Η Ελένη έφαγε μια σαλάτα χθες το βράδυ.
2. Κάθε πρωί, ο Γιώργος πίνει φρέσκο χυμό πορτοκαλιού.
3. Αύριο θα αγοράσουμε φρούτα και λαχανικά από τη λαϊκή.
4. Όταν ήμουν μικρή, έτρωγα φρούτα κάθε απόγευμα.

Χρόνοι:

- Ενεστώτας:
- Παρατατικός:
- Αόριστος:
- Μέλλοντας:

6 Ατομική εργασία

α) Γράψε τις προτάσεις στον μέλλοντα. Στη συνέχεια, σημείωσε δίπλα σε κάθε πρόταση αν χρησιμοποίησες συνοπτικό ή εξακολουθητικό μέλλοντα.

1. Ο Δημήτρης πηγαίνει στο γυμναστήριο δύο φορές την εβδομάδα.

.....

2. Η Κατερίνα ετοιμάζει φρέσκους χυμούς για την οικογένειά της.

.....

3. Η Ειρήνη πηγαίνει για τρέξιμο τρεις φορές την εβδομάδα.

.....

β) Γράψε δύο προτάσεις σχετικές με την υγιεινή διατροφή σε συντελεσμένο μέλλοντα.

.....

.....

.....

.....

.....

8 Ατομική εργασία

Διάβασε προσεκτικά τις παρακάτω προτάσεις και διάλεξε την απάντηση που σου ταιριάζει καλύτερα.

1. Πριν από δύο χρόνια, η Μαρία (πάω) στην Ιταλία για διακοπές.

- A) πάει
- B) πήγε
- Γ) θα πάει

3. Η Σοφία (γράφω) ένα γράμμα στην καλύτερη φίλη της κάθε εβδομάδα.

- A) έγραφε
- B) έγραψε
- Γ) θα γράψει

2. Ο Λευτέρης (παίζω) ποδόσφαιρο με τους φίλους του κάθε απόγευμα πέρυσι το καλοκαίρι.

- A) έπαιζε
- B) παίζει
- Γ) θα παίζει

4. Αύριο το πρωί, ο Γιώργος (πηγαίνω) στην δουλειά με το αμάξι της αδερφής του.

- A) πηγαίνει
- B) θα πηγαίνει
- Γ) θα πάει

9 Ομαδική εργασία

Διαβάστε την πρόταση, εντοπίστε την **έντονη λέξη** και γράψτε ποιος είναι ο χρόνος του ρήματος. Στη συνέχεια, εξηγήστε γιατί κάνατε αυτή την επιλογή

Τα τελευταία χρόνια, η τεχνολογία **προοδεύει** με γρήγορους ρυθμούς.

Χρόνος	Πώς το κατάλαβα;

Οι μαθητές **θα έχουν ολοκληρώσει** τις ασκήσεις τους μέχρι το τέλος της εβδομάδας.

Χρόνος	Πώς το κατάλαβα;

10

Ατομική εργασία

Διάβασε τις παρακάτω προτάσεις και σημείωσε αν το υπογραμμισμένο ρήμα είναι σε εξακολουθητική, στιγμαιαία ή συντελεσμένη υποτακτική.

1. Θέλω να διαβάζω κάθε μέρα πριν κοιμηθώ.

Υποτακτική:

2. Ελπίζω να τελειώσω την εργασία πριν από το μεσημέρι.

Υποτακτική:

3. Είναι σημαντικό να έχεις ολοκληρώσει τις ασκήσεις σου πριν έρθει η δασκάλα.

Υποτακτική:

4. Είναι καλό να συμμετέχω σε ομαδικές δραστηριότητες.

Υποτακτική:

5. Θα πρέπει να έχεις ετοιμάσει όλα τα πράγματά σου πριν φύγουμε.

Υποτακτική:

6. Εύχομαι να ταξιδέψω σύντομα στο εξωτερικό.

Υποτακτική:

11

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά με τη σωστή υποτακτική μορφή του ρήματος (εξακολουθητική, στιγμαιαία ή συντελεσμένη) που βρίσκεται σε παρένθεση.

1. Θέλω να έχω (τελειώνω) το διάβασμα πριν αρχίσει η ταινία.

2. Είναι σημαντικό να (διαβάζω) καθημερινά για να προοδεύσεις.

3. Θα προσπαθήσω να (ξεκινώ) νωρίς το πρωί για να έχουμε χρόνο.

4. Ελπίζω να έχεις (φέρνω) κάτι να φάμε, γιατί δεν είχα χρόνο να ετοιμάσω κάτι.

5. Πρέπει να (οργανώνω) τα σχέδια της εκδρομής εγκαίρως.

6. Εύχομαι να (βλέπω) πιο συχνά τους φίλους μου.

7. Πρέπει να (σκέφτομαι) προσεκτικά πριν πάρω μια σημαντική απόφαση.

8. Θέλω να (επιστρέφω) το βιβλίο στη βιβλιοθήκη πριν λήξει η προθεσμία.

9. Ελπίζω να (καταφέρνω) να ολοκληρώσω όλες τις υποχρεώσεις μου αυτή την εβδομάδα.

10. Είναι καλό να (ξεκουράζομαι) επαρκώς, για να έχεις ενέργεια την επόμενη μέρα.

12

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά γράφοντας το ρήμα της παρένθεσης σε προστακτική.

1. (γράφω) την εργασία σου προσεκτικά.
2. (μιλάω) σιγά, για να μην ενοχλήσεις τους άλλους.
3. (κλείνω) την πόρτα πριν φύγεις.
4. (διαλέγω) το σωστό βιβλίο για τη μελέτη σου.
5. (περιμένω) λίγο, θα σε βοηθήσω αμέσως.

13

Ατομική εργασία

Μετάτρεψε τις παρακάτω προτάσεις σε προστακτική.

1. Είναι απαραίτητο να φέρετε τα έγγραφα αύριο.

.....

2. Πρέπει να μελετήσουμε περισσότερο για την επόμενη εξέταση.

.....

3. Ο υπολογιστής πρέπει να κλείσει πριν κοιμηθείς.

.....

4. Είναι σημαντικό να δώσεις προσοχή στις λεπτομέρειες.

.....

14

Ατομική εργασία

Χρησιμοποίησε την προστακτική και γράψε μια πρόταση για κάθε οδηγία.

1. Δώστε μία εντολή σε έναν φίλο σας που ξεχνάει να φέρει τα βιβλία του.

.....

2. Συμβουλευστε κάποιον να μην τρέχει τόσο γρήγορα στον δρόμο.

.....

3. Ζητήστε από κάποιον να σας φέρει ένα ποτήρι νερό από την κουζίνα.

.....

4. Προτείνετε σε έναν μαθητή να λύσει τις ασκήσεις του πριν αρχίσει το μάθημα.

.....

15

Ομαδική εργασία

Συμπληρώστε τα κενά με τον σωστό τύπο του ρήματος στην παρένθεση.
Έπειτα, γράψτε την έγκλιση και τον χρόνο που χρησιμοποιήσατε.

1. Οι επισκέπτες (φτάνω) πριν δύσει ο ήλιος.

Έγκλιση: Χρόνος:

2. Μην (ξεχνώ) να φέρεις τα κλειδιά σου!

Έγκλιση: Χρόνος:

3. Είναι σημαντικό να (διαβάζω) καθημερινά.

Έγκλιση: Χρόνος:

4. Ο Γιώργος (παρακολουθώ) το μάθημα χθες.

Έγκλιση: Χρόνος:

5. Οι μαθητές (ολοκληρώνω) τις ασκήσεις τους πριν τελειώσει ο χρόνος.

Έγκλιση: Χρόνος:

6. Οι επισκέπτες (φτάνω) στον προορισμό τους σε λίγη ώρα.

Έγκλιση: Χρόνος:

7. Η Ελένη (διαβάζω) στον υπολογιστή της όλο το απόγευμα.

Έγκλιση: Χρόνος:

8. Ο Γιώργος (γράφω) την έκθεσή του μέχρι αργά το βράδυ.

Έγκλιση: Χρόνος:

16 Ομαδική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις υπάρχουν λάθη στις εγκλίσεις ή στους χρόνους των ρημάτων. Εντοπίστε και διορθώστε τα λάθη.

1. Ελπίζω να διαβάσεις το βιβλίο χθες.

Διόρθωση:

2. Πρέπει να έχεις φέρνω τα πράγματά σου εγκαίρως.

Διόρθωση:

3. Μην τρέχεις τόσο γρήγορα όταν θα πας στο σχολείο.

Διόρθωση:

4. Εύχομαι να λύνετε όλες τις ασκήσεις πριν φύγετε.

Διόρθωση:

5. Είναι καλό να είχε ολοκληρώσει την εργασία του πριν την προθεσμία.

Διόρθωση:

17 Ομαδική εργασία

Συμπληρώστε τα κενά με το σωστό τύπο του ρήματος χρησιμοποιώντας ενεστώτα, παρατατικό, αόριστο ή μέλλοντα.

Ο μύθος της Περσεφόνης

Μια φορά και έναν καιρό, η Περσεφόνη, η κόρη της Δήμητρας, θεάς της γεωργίας,
(παίζω) χαρούμενα στους αγρούς και (μαζεύω) λουλούδια με τις φίλες της.

Ο Άδης, θεός του κάτω κόσμου, (βλέπω) και (ερωτεύομαι)
την ομορφιά της.

Ένα απόγευμα, ενώ η Περσεφόνη (μαζεύω) νάρκισσους, η γη

(ανοίγω) και ο Άδης (εμφανίζομαι) με το άρμα του. Την

(αρπάζω) και την (παίρνω) μαζί του στον κάτω κόσμο για να την

..... (κάνω) βασίλισσά του.

Όταν η Δήμητρα (καταλαβαίνω) ότι η κόρη της (εξαφανίζομαι), (αρχίζω) να την (ψάχνω) παντού στη γη. Η θεά της γεωργίας (σταματάω) να (φροντίζω) τη γη και όλα τα φυτά και τα δέντρα (μαραίνομαι).

Τελικά, ο Ερμής, ο αγγελιοφόρος των θεών, (στέλνομαι) από τον Δία στον Άδη για να (διαπραγματεύομαι) την επιστροφή της Περσεφόνης. Ο Άδης (συμφωνώ), αλλά πριν την (αφήνω) να φύγει, της (δίνω) να (τρώω) σπόρους ροδιού.

Λόγω αυτού, η Περσεφόνη (είναι) αναγκασμένη να (περνάω) ένα μέρος του χρόνου στον κάτω κόσμο με τον Άδη και τον υπόλοιπο χρόνο (επιστρέφω) στη γη στη μητέρα της. Έτσι, (δημιουργούμαι) οι εποχές: όταν η Περσεφόνη (είναι) στον κάτω κόσμο, η Δήμητρα (θρηνώ) και (έρχεται) ο χειμώνας. Όταν η Περσεφόνη (επιστρέφω) στη γη, η Δήμητρα (χαίρομαι) και (ανθίζω) η άνοιξη.

18

Ατομική εργασία

Διάβασε προσεκτικά τις παρακάτω προτάσεις και σημείωσε αν το ρήμα είναι σε ενεργητική ή παθητική φωνή.

1. Η πόρτα ανοίχτηκε από τον θυρωρό.

Φωνή:

2. Η Αργυρώ ετοιμάζει το τραπέζι για το δείπνο.

Φωνή:

3. Το σπίτι βάφτηκε πέρυσι από επαγγελματίες.

Φωνή:

4. Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις σημειώσεις τους.

Φωνή:

5. Η επιστολή υπογράφηκε από τον διευθυντή.

Φωνή:

6. Ο Νίκος εξηγεί τον κανόνα στους συμμαθητές του.

Φωνή:

7. Τα δώρα μοιράστηκαν σε όλα τα παιδιά.

Φωνή:

8. Η Άννα διδάσκει αγγλικά σε μαθητές του δημοτικού.

Φωνή:

9. Τα λάθη εντοπίστηκαν γρήγορα από τον καθηγητή.

Φωνή:

10. Οι φίλοι συζητούν για τις διακοπές τους.

Φωνή:

19

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά με τον κατάλληλο χρόνο του ρήματος χρησιμοποιώντας τον ενεστώτα, τον παρατατικό, τον αόριστο ή τον μέλλοντα.

Ο Γιώργος ήταν ανέκαθεν δραστήριος, αλλά οι απαιτήσεις της καθημερινότητάς του συχνά τον (οδηγώ) σε ανθυγιεινές διατροφικές επιλογές. Συχνά (τρώω) ό,τι έβρισκε εύκολο και γρήγορο, χωρίς να σκέφτεται τις συνέπειες για την υγεία του. Επίσης, (συνηθίζω) να πίνει πολλά αναψυκτικά σε κάθε γεύμα του και συνήθως (αγνοώ) τη σημασία του πρωινού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να (αντιμετωπίζω) πεπτικά προβλήματα, να (αισθάνομαι) συχνά ατονία και να (εμφανίζω) αυξημένη κούραση κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Αποφασισμένος να βελτιώσει την υγεία του και την καθημερινότητά του, ο Γιώργος πλέον (μαγειρεύω) στο σπίτι, (ετοιμάζω) ισορροπημένα γεύματα και (δίνω) έμφαση στη σωστή διατροφή.

Την επόμενη εβδομάδα αποφάσισε να (συμμετέχω) σε ένα εργαστήριο υγιεινής διατροφής, όπου οι συμμετέχοντες (μαθαίνω) πώς να (συνδυάζω) σωστά τις τροφές. Το πρόγραμμα (περιλαμβάνω) μαθήματα μαγειρικής, διαλέξεις από ειδικούς και ασκήσεις φυσικής δραστηριότητας.

Είναι βέβαιο ότι, αν (συνεχίζω) να ακολουθεί υγιεινές συνήθειες, (βελτιώνω) σημαντικά την ποιότητα της ζωής του. Παράλληλα, είναι σημαντικό να (ενθαρρύνω) την οικογένειά του να (υιοθετώ) και εκείνοι παρόμοιες συνήθειες για ένα πιο υγιές μέλλον.

20

Ατομική εργασία

Γράψε τους τύπους των παρακάτω ρημάτων στον παρατατικό και τον αόριστο προσθέτοντας τη σωστή αύξηση όπου χρειάζεται.

1. παίζω	έπαιζα	έπαιξα	11. μένω	
2. τρέχω			12. συζητώ	
3. βλέπω			13. ανοίγω	
4. γράφω			14. κλείνω	
5. διαβάζω			15. χτίζω	
6. μαθαίνω			16. χαμογελώ	
7. διδάσκω			17. φωνάζω	
8. αγοράζω			18. πιστεύω	
9. τραγουδώ			19. νικάω	
10. δουλεύω			20. περπατώ	

21

Ατομική εργασία

Εντόπισε και γράψε τα υπογραμμισμένα ρήματα του κειμένου στον πίνακα, σημειώνοντας τη συζυγία στην οποία ανήκουν (Α΄ ή Β΄ συζυγία).

Ήξερες ότι ο ύπνος είναι το καλύτερο «μαγικό φίλτρο» για την υγεία μας;

Ο ύπνος είναι πολύ πιο σημαντικός από ό,τι νομίζουμε! Όταν κοιμόμαστε αρκετά, το σώμα μας ξεκουράζεται και το μυαλό μας ξεκινάει να λειτουργεί στο 100%! Φανταστείτε το σαν να δίνουμε στο σώμα μας μια «ανάσα», επιτρέποντάς του να χαλαρώσει και να ανανεωθεί. Έτσι, γυμνάζουμε ενέργεια και γιώθουμε έτοιμοι να ξεκινήσουμε τη μέρα μας με θετική διάθεση.

Ο καλός ύπνος ενισχύει τη μνήμη και την ικανότητα μάθησης.

Είναι γνωστό ότι ο ύπνος βοηθά στη διαδικασία της μνήμης και της μάθησης. Όταν κοιμόμαστε, ο εγκέφαλός μας επεξεργάζεται όσα έχουμε μάθει κατά τη διάρκεια της ημέρας. Αν έχουμε κοιμηθεί καλά, η ικανότητά μας να θυμόμαστε και να κατανοούμε νέα πράγματα βελτιώνεται σημαντικά. Γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό να κοιμόμαστε καλά!

Για να έχουμε έναν υγιή ύπνο, πρέπει να δημιουργούμε καλές συνήθειες.

Η ποιότητα του ύπνου δεν εξαρτάται μόνο από τον χρόνο που περνάμε στο κρεβάτι. Είναι εξίσου σημαντικό να ακολουθούμε ένα σταθερό πρόγραμμα ύπνου και να αποφεύγουμε τις οθόνες (τηλέφωνα, υπολογιστές) λίγο πριν κοιμηθούμε. Επίσης, θεωρείται καλή πρακτική η δημιουργία ενός ήρεμου και άνετου περιβάλλοντος ύπνου.

Ρήμα	Συζυγία	Ρήμα	Συζυγία

22

Ομαδική εργασία

Εντοπίστε 5 ρήματα μέσα στο κείμενο και συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, γράφοντας για κάθε ρήμα τον ενεστώτα, τον παρατατικό, τον αόριστο και τον παρακείμενο.

Το μέλι προέρχεται από τις μέλισσες αυτά τα μικρά έντομα που δουλεύουν ασταμάτητα και πετούν από λουλούδι σε λουλούδι για να μαζέψουν τη γύρη. Το μέλι περιέχει φυσικά σάκχαρα και άλλες θρεπτικές ουσίες που μας τροφοδοτούν με ενέργεια και μας κρατούν υγιείς. Το μέλι είναι επίσης γνωστό για τις αντιοξειδωτικές του ιδιότητες, οι οποίες βοηθούν στην προστασία του οργανισμού μας.

Ωστόσο, όπως όλα τα γλυκά, το μέλι πρέπει να καταναλώνεται με μέτρο. Αν και είναι γεμάτο θρεπτικά συστατικά, το μέλι είναι επιπλέον πολύ γλυκό και η υπερβολική κατανάλωση μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τα δόντια μας, όπως συμβαίνει με όλα τα γλυκά. Επομένως, καλό είναι να το τρώμε σε μικρές ποσότητες και να απολαμβάνουμε τα οφέλη του χωρίς υπερβολές.

Είναι επίσης αρκετά ενδιαφέρον να δούμε πώς οι μέλισσες, με την αδιάκοπη εργασία τους, συμβάλλουν στην ισορροπία του οικοσυστήματος, φροντίζοντας να υπάρχει πάντα ζωή γύρω μας. Θεωρούνται ως ένας από τους καλύτερους «εργάτες» της φύσης, καθώς βοηθούν τα φυτά να αναπτυχθούν και να δώσουν καρπούς. Κάθε φορά που οι μέλισσες πετούν από λουλούδι σε λουλούδι, μεταφέρουν τη γύρη και έτσι τα φυτά μπορούν να πολλαπλασιαστούν. Χωρίς τις μέλισσες, τα φρούτα και τα λαχανικά που τρώμε καθημερινά δε θα υπήρχαν!

Συμπερασματικά, οι μέλισσες έχουν έναν αναντικατάστατο ρόλο στη φύση, αφού χωρίς αυτές, πολλά από τα φυτά που χρειαζόμαστε για να ζήσουμε δεν θα μπορούσαν να αναπτυχθούν. Προστατεύοντας τις μέλισσες, βοηθάμε ολόκληρη τη φύση να παραμείνει υγιής, εξασφαλίζοντας ότι θα έχουμε πάντα φρέσκα φρούτα, λαχανικά και, φυσικά, μέλι!

Ρήμα	Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Παρακείμενος

ΜΑΘΑΙΝΩ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Με μία ή με δύο λέξεις;

A. Γράφονται με μία λέξη:

1. Τα αριθμητικά από το 13 έως το 19 γράφονται με μία λέξη, π.χ. δεκατρία, δεκατέσσερα κ.λπ. Αντίθετα, από τον αριθμό 21 και έπειτα γράφονται σε ξεχωριστές λέξεις, όπως: τριάντα τέσσερα, σαράντα πέντε κ.λπ.

2. **Οι αντωνυμίες:** καθένας, καθεμιά, καθένα / καθετί, κατιτί / οποιοσδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε.

3. **Τα παρακάτω άκλιτα:**

- απαρχής, απεναντίας, απέξω, απευθείας, αφότου, αφού κ.λπ.

- δηλαδή, διαμιάς κ.λπ.

- ειδάλλως, ειδημή, ενόσω, εντάξει, εντωμεταξύ, εξαιτίας, εξάλλου, εξάπαντος, εξαρχής, εξίσου, εντούτοις, επικεφαλής, επιπλέον, επιτέλους, εφόσον κ.λπ.

- καθαυτό, καθεξής, καθετί, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καληώρα, καταγής, καταμεσής, κατευθείαν, κιάλας κ.λπ.

- μεμιάς, μολαταύτα, μόλο, μολονότι, μονομιάς κ.λπ.

- ολημέρα, οληνύχτα, ολωσδιόλου, οποτεδήποτε, οπουδήποτε, οτιδήποτε κ.λπ.

- προπάντων, προπαντός, υπόψη, ωστόσο κ.λπ.

4. Όταν η πρόθεση «σε» συνδυάζεται με τη γενική ή την αιτιατική του άρθρου, π.χ. «σε» + «το» = «στο»*, προκύπτουν μορφές. όπως: «στου φίλου μου», «στον αφρό», «στο σπίτι» κ.λπ. Αντίθετα, όταν χρησιμοποιείται η αντωνυμία «σου», αυτή γράφεται ξεχωριστά και συνοδεύεται από απόστροφο: «σ' το λέω», «σ' το αφήνω» κ.λπ.

* Προέρχεται από το «εις το».

1

Ατομική εργασία

Γράψε με γράμματα τους παρακάτω αριθμούς:

13	15
23	49
85	19

2

Ατομική εργασία

Διάβασε προσεκτικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις και διόρθωσε όσες είναι γραμμένες λάθος.

καλώστον	εξ ίσου
ό, τι δήποτε	προπάντων
υπ' όψη	απ' ευθείας
τέλος πάντων	επί κεφαλής
με μιας	κατά γης

3

Ατομική εργασία

Ένωσε σωστά τις προθέσεις και τις αντωνυμίες με τα άρθρα και γράψε τη σωστή μορφή της κάθε φράσης.

(εις του)	Γιώργου	(εις την)	αυλή
(σου την)	είπα	(σου τη)	φυλάω
(σου το)	λέω	(εις τον)	κήπο

4

Ατομική εργασία

Γράψε τα ρήματα στη σωστή στήλη ανάλογα με την έγκλιση στην οποία βρίσκονται (οριστική, υποτακτική, προστακτική).

Ρήματα: έγραφα, να διαβάσω, γράψε, τρέχουμε, να μαγειρεύει, να έχει φτάσει, κοιμήθηκε, να ακούς, σκέψου, ζωγραφίζει

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική

5

Ατομική εργασία

α

Διάβασε κάθε πρόταση και κύκλωσε τη σωστή έγκλιση.

1. Να τρως περισσότερα φρούτα και λαχανικά.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

2. Μην πίνεις αναψυκτικά κάθε μέρα.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

3. Να πίνεις πολύ νερό κάθε μέρα.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

4. Ας φτιάξουμε μια σαλάτα για βραδινό.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

5. Η Άννα προτιμά τα σπιτικά γεύματα από το έτοιμο φαγητό.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

6. Οι γιατροί λένε ότι το πρωινό είναι το πιο σημαντικό γεύμα.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

7. Φάε τoστ με ψωμί ολικής άλεσης αντί για λευκό.

- α. Οριστική
- β. Υποτακτική
- γ. Προστακτική

β Επίλεξε ένα από τα προτεινόμενα θέματα και γράψε ένα κείμενο που να περιέχει ρήματα σε οριστική, υποτακτική και προστακτική. Έπειτα, υπογράμμισε ένα παράδειγμα από κάθε έγκλιση.

Θέματα:

1. Η συζήτηση με έναν φίλο που τρώει μόνο γλυκά.
2. Τι έγινε όταν αποφάσισα να τρώω πιο υγιεινά.
3. Στο σούπερ μάρκετ διαλέγουμε υγιεινά τρόφιμα.
4. Η γιαγιά ετοιμάζει το φαγητό και με ρωτάει τι να φτιάξει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1

Ατομική εργασία

Συνέχισε την ιστορία, περιγράφοντας τι αποφάσισε τελικά να φάει ο Αχιλλέας πριν τον αγώνα και γιατί, καθώς και πώς ένιωσε κατά τη διάρκεια του αγώνα. Αν θέλεις, μπορείς να πάρεις βοήθεια από το ψηφιακό μαθησιακό αντικείμενο.

Πριν τον αγώνα

Ήταν ένα ηλιόλουστο πρωινό Σαββάτου και ο Αχιλλέας ετοιμαζόταν για τον μεγάλο αγώνα ποδοσφαίρου στο σχολείο. Στο τραπέζι της κουζίνας τον περίμενε το πρωινό του: δημητριακά ολικής άλεσης, φρέσκες φράουλες και μέλι. Όμως στο μυαλό του στριφογύριζαν η σακούλα με τα χαριδάκια και το κουτάκι με το αναψυκτικό που είχαν απομείνει από το χθεσινό πάρτι.

«Αν θέλεις να έχεις ενέργεια μέχρι το τελευταίο λεπτό του αγώνα, σκέψου τι θα σε βοηθήσει περισσότερο», του είπε η μητέρα του, σαν να είχε καταλάβει τι τον απασχολούσε.

Ο Αχιλλέας τότε...

.....

.....

.....

2 ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Θεωρία

ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΜΙΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Πρόταση ονομάζεται μια οργανωμένη ομάδα λέξεων που εκφράζει ένα σωστό νόημα με σύντομη συνήθως διατύπωση.

Παράδειγμα: **Ο μηχανικός επισκευάζει το αυτοκίνητο.**

Σε μια πρόταση η κάθε λέξη παίζει έναν συγκεκριμένο ρόλο. Έτσι, σε μια πρόταση διακρίνουμε το **υποκείμενο**, το **ρήμα**, το **αντικείμενο** αν υπάρχει ή το **κατηγορούμενο**.

Το υποκείμενο είναι η λέξη που δείχνει ποιος ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μία κατάσταση. Βρίσκεται πάντα σε πτώση ονομαστική. Για να βρούμε το υποκείμενο απαντούμε στην ερώτηση: **ποιος;**

Παράδειγμα: **Ο μηχανικός επισκευάζει το αυτοκίνητο.**

Το ρήμα είναι η λέξη που δείχνει τι κάνει το υποκείμενο ή τι παθαίνει ή αν βρίσκεται σε μία κατάσταση. Το ρήμα είναι το πιο σημαντικό στοιχείο της πρότασης, γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή στην επιλογή του. Πρέπει να επιλέγουμε ρήματα που δίνουν σαφήνεια και να αποφεύγουμε ρήματα γενικά και αόριστα. Για να βρούμε το ρήμα απαντούμε στην ερώτηση: **τι κάνει/παθαίνει;**

Παράδειγμα: **Ο μηχανικός επισκευάζει το αυτοκίνητο.**

Το αντικείμενο είναι η λέξη που δείχνει πού πηγαίνει η ενέργεια του ρήματος. Βρίσκεται σε πτώση αιτιατική. Για να βρούμε το αντικείμενο απαντούμε στην ερώτηση: **τι;**

Παράδειγμα: **Ο μηχανικός επισκευάζει το αυτοκίνητο.**

Βέβαια σε μία πρόταση μπορεί και να μην υπάρχει αντικείμενο, αν το ρήμα είναι αμετάβато, αν δηλαδή η ενέργεια του ρήματος δεν πηγαίνει κάπου.

Παράδειγμα: Τα παιδιά τρέχουν.

Κατηγορούμενο είναι η λέξη (επίθετο ή ουσιαστικό), που με τη βοήθεια των ρημάτων *είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, διορίζομαι κ.α* φανερώνει ποια ιδιότητα έχει το υποκείμενο ή το αντικείμενο..

Παράδειγμα: Ο μαθητής είναι **επιμελής**.

Διόρισαν την Ελίνα **δασκάλα**.

Στα παραπάνω παραδείγματα οι λέξεις «επιμελής» και «δασκάλα» δείχνουν την ιδιότητα που έχουν το υποκείμενο και το αντικείμενο αντίστοιχα.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

- **Ονοματική** λέγεται μια φράση όταν οι λέξεις από τις οποίες αποτελείται είναι ονόματα (άρθρα, ουσιαστικά, επίθετα).
- **Ρηματική** λέγεται μια φράση που αποτελείται από ρήμα μαζί με λέξεις ή φράσεις που το συμπληρώνουν.

Το κατηγορούμενο είναι όρος της πρότασης που δηλώνει ότι το υποκείμενο ή το αντικείμενο έχει μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Υπάρχουν δύο είδη κατηγορουμένου: α) το **κατηγορούμενο του υποκειμένου** και β) το **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

α) Το **κατηγορούμενο του υποκειμένου** μπαίνει στην ίδια πτώση με το υποκείμενο, δηλαδή σε **ονομαστική**.

π.χ. Η Άννα είναι μαθήτρια.

Σημείωση: Στην περίπτωση που το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό σε πτώση γενική χαρακτηρίζεται ως γενική κατηγορηματική.

π.χ. Το αυτοκίνητο είναι του πατέρα μου.

β) Το **κατηγορούμενο του αντικειμένου** είναι στην ίδια πτώση με το αντικείμενο. Δηλαδή το ρήμα συντάσσεται με δύο αιτιατικές, η μία είναι **αντικείμενο** και άλλη **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

Παράδειγμα: Ορίζουμε **εσένα αρχηγό/ως αρχηγό**. Στη συγκεκριμένη πρόταση η αιτιατική «εσένα» είναι αντικείμενο και η αιτιατική «αρχηγό» κατηγορούμενο του αντικειμένου, αφού αποδίδει στο αντικείμενο κάποια ιδιότητα.

Σημείωση: Συχνά πριν από την αιτιατική-κατηγορούμενο του αντικειμένου υπάρχουν τα μόρια **ως, για, σαν**.

Ρήματα που συντάσσονται με κατηγορούμενο του αντικειμένου είναι: **ανακηρύσσω, αποκαλώ, διορίζω, εκλέγω, θεωρώ, κρίνω, ονομάζω, χειροτονώ** κ.λπ. Τα ρήματα αυτά στη μεσοπαθητική φωνή λειτουργούν ως κανονικά συνδετικά ρήματα, π.χ. Ορίστηκε αρχηγός.

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Αντικείμενο ονομάζεται το συμπλήρωμα των μεταβατικών ρημάτων και δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή αναφέρεται η ενέργεια του ρήματος.

π.χ. Ο κηπουρός πότισε τα λουλούδια.

Το αντικείμενο του ρήματος είναι συνήθως ουσιαστικό. Μπορεί ακόμα να είναι οτιδήποτε ισοδυναμεί με ουσιαστικό, όπως: αντωνυμία, ουσιαστικοποιημένο επίθετο, μετοχή, δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση.

π.χ. Ο κηπουρός έκοψε **τα μαραμένα/ό,τι είχε μαραθεί** και **τα/το** πέταξε.

μετοχή δευτερ. προτ. αντωνυμία

ΡΗΜΑΤΑ ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ ΚΑΙ ΔΙΠΤΩΤΑ

Μεταβατικά είναι τα ρήματα που η ενέργειά τους μεταβαίνει σε κάποιον ή κάτι. Τα ρήματα αυτά συνδυάζονται με αντικείμενο. Ανάλογα με τον αριθμό των αντικειμένων που δέχονται χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: α) τα **μονόπτωτα** και β) τα **δίπτωτα**.

α) **Μονόπτωτα** είναι τα μεταβατικά ρήματα που συνδυάζονται με ένα **αντικείμενο** (μια ονομαστική φράση ή μια αντωνυμία) στην **αιτιατική** ή στη **γενική**.

π.χ. Το παιδί έσπασε το ποτήρι.	(αιτιατική)
Ο Γιώργος λέρωσε την μπλούζα του.	(αιτιατική)
Ο Αντρέας τον κάλεσε στο σπίτι του.	(αιτιατική)
Το αγόρι μοιάζει του πατέρα του.	(γενική)
Σου μίλησε;	(γενική)
Μου φτάνει αυτό.	(γενική)

Σημείωση: Τα ρήματα που συντάσσονται με αντικείμενο στη γενική είναι λίγα. Στη θέση της γενικής μπορεί να υπάρχει εμπρόθετο αντικείμενο (προθετική φράση ή πρόθεση + αιτιατική):

π.χ. Το αγόρι μοιάζει στον πατέρα του.
Μίλησε σ' εσένα;
Σ' εμένα φτάνει αυτό.

Τα μονόπτωτα ρήματα μπορεί να βρίσκονται και στην παθητική φωνή:

π.χ. Σκέφτομαι τις καλοκαιρινές διακοπές.
Ο μικρός φοβάται το σκοτάδι.

Μεταβατικά ρήματα όπως το **γράφω**, **πίνω**, **πλένω**, **τρώω** κ.λπ. μπορούν να χρησιμοποιηθούν και χωρίς αντικείμενο: τότε δηλώνουν απλώς μια ενέργεια (είναι αμετάβατα).

Μεταβατικά

Αμετάβατα

π.χ. Έγραψε το γράμμα.	Μη φωνάζεις, ο αδερφός σου γράφει.
Η Ελένη έπλυνε την μπλούζα σου.	Η μαμά πλένει.
Ο Κώστας πίνει πορτοκαλάδα.	Ο Κώστας πίνει.

Σημείωση: Στην πρόταση «Ο Κώστας πίνει» υπάρχει αμφισημία, καθώς μπορεί να σημαίνει ότι ο Κώστας πίνει κάτι τώρα, αλλά και ότι γενικά ο Κώστας πίνει (δηλαδή του αρέσει να καταναλώνει οινοπνευματώδη ποτά).

β) **Δίπτωτα** είναι τα ρήματα που συνδυάζονται με δύο αντικείμενα, ένα άμεσο που απαντάει στην ερώτηση «τι;» και μπαίνει σε πτώση αιτιατική και ένα έμμεσο που απαντάει στην ερώτηση «σε ποιον;» και μπαίνει σε πτώση γενική.

π.χ. Η Άννα έδωσε το καινούριο στίλο του Κώστα.
Η μαμά τηγάνισε τα κεφτεδάκια του Γιάννη.

Σημείωση: Επειδή υπάρχει περίπτωση η ονομαστική φράση που βρίσκεται στη γενική και εκφράζει το έμμεσο αντικείμενο να ερμηνευτεί ως γενική κτητική («του Κώστα το καινούριο στίλο», «του Γιάννη τα κεφτεδάκια»), για τον λόγο αυτό χρησιμοποιούμε πιο συχνά μια προθετική φράση.

π.χ. Η Άννα έδωσε το καινούριο στίλο στον Κώστα.

Η μαμά τηγάνισε τα κεφτεδάκια για τον Γιάννη.

Επίσης, το άμεσο ή το έμμεσο αντικείμενο μπορεί να εκφραστεί με προσωπικές αντωνυμίες:

Τη χαιρέτησα. (προσωπική αντωνυμία ως άμεσο αντικείμενο)

Του το έστειλα. (και το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο με προσωπικές αντωνυμίες)

Ορισμένα ρήματα, όπως **διδάσκω, κερνάω, μαθαίνω, ρωτάω** κάποιον ή κάτι, έχουν και τα δύο αντικείμενα στην αιτιατική.

π.χ. Μαθαίνει την κόρη της χορό.

Διδάσκει τους μαθητές λυκείου φυσική.

Κέρασε τη φίλη της έναν καφέ.

Ήθελα να ρωτήσω κάτι τη Σοφία.

1

Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις βρες το υποκείμενο, το ρήμα, το αντικείμενο και το κατηγορούμενο, όπου υπάρχει.

Η δασκάλα μου είναι υπομονετική.

υποκείμενο: ρήμα:

αντικείμενο: κατηγορούμενο:

Οι γονείς φροντίζουν τα παιδιά.

υποκείμενο: ρήμα:

αντικείμενο: κατηγορούμενο:

Ο υδραυλικός φτιάχνει τη βρύση.

υποκείμενο: ρήμα:

αντικείμενο: κατηγορούμενο:

Ο μαθητής είναι επιμελής.

υποκείμενο: ρήμα:

αντικείμενο: κατηγορούμενο:

2 Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις υπογράμμισε τα ρήματα και δίπλα σε κάθε πρόταση γράψε αν το ρήμα είναι μεταβατικό ή αμετάβατο.

- Ο Δημήτρης έρχεται. (.....)
- Η μητέρα φροντίζει τα παιδιά. (.....)
- Ο κηπουρός ποτίζει τα λουλούδια. (.....)
- Ο γυμναστής σφυρίζει. (.....)
- Σε λίγο θα αρχίσει η παράσταση. (.....)
- Ο μηχανικός επισκευάζει το αυτοκίνητο. (.....)
- Τα πουλιά πετούν. (.....)

3 Ατομική εργασία

Μετάτρεψε τις παρακάτω ρηματικές φράσεις σε ονοματικές.

α) Οι μαθητές επισκέφτηκαν το μουσείο.

β) Οι εξερευνητές ταξιδεύουν στη μακρινή ήπειρο.

γ) Ο δάσκαλος διορθώνει τις εργασίες των μαθητών.

δ) Οι βουλευτές ψηφίζουν νέους νόμους.

ε) Η παραγωγή γεωργικών προϊόντων διπλασιάστηκε φέτος.

4 Ατομική εργασία

Μετάτρεψε τις παρακάτω ονοματικές φράσεις σε ρηματικές.

α) Ενημέρωση των πολιτών από τους δημοσιογράφους.

β) Ανακοίνωση νέων μέτρων από την κυβέρνηση.

γ) Καταστροφή των καλλιεργειών από τα καιρικά φαινόμενα.

δ) Μεταφορά των προϊόντων με φορτηγά.

5

Ατομική εργασία

Βρες ποια από τα παρακάτω ρήματα είναι μεταβατικά και ποια αμετάβατα.

α) Ο Κώστας τράβηξε δυνατά το αυτί του Γιάννη.

β) Ο κόκορας δεν πετά.

γ) Πάλι έστριψες σε λάθος δρόμο.

δ) Μην τον ακούς.

ε) Η γιαγιά μου μου έστειλε γράμμα.

στ) Κατέβα από τ' αυτοκίνητο.

ζ) Μου αρέσει να διαβάζω μυθιστορήματα.

η) Μαρία, κλείσε το παράθυρο, φυσάει.

6

Ατομική εργασία

Δώσε έναν σύντομο τίτλο για κάθε είδηση, χρησιμοποιώντας ονοματικές φράσεις. Στη συνέχεια, βρες ένα συνώνυμο για τις υπογραμμισμένες λέξεις και γράψε μια νέα πρόταση.

α) Χτες το βράδυ, εξαιτίας του ισχυρού σεισμού, προκλήθηκαν σοβαρές ζημιές σε κτήρια, με αποτέλεσμα πολλοί άνθρωποι να μείνουν άστεγοι.

.....

.....

β) Την προηγούμενη χρονιά, σύμφωνα με έρευνες, αυξήθηκε η παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων στην Ελλάδα.

.....

.....

γ) Φέτος παρατηρήθηκε μεγάλη αύξηση του αριθμού των επιτυχόντων στις ανώτατες σχολές.

.....

.....

δ) Τεράστια οικολογική καταστροφή προκλήθηκε από τη βύθιση πετρελαιοφόρου.

.....

.....

7

Ατομική εργασία**Βρες και υπογράμμισε το κατηγορούμενο στις παρακάτω προτάσεις.**

- α) Ο Μηνάς διορίστηκε δάσκαλος στην επαρχία.
- β) Κάθε μέρα που περνάει φαίνεσαι ομορφότερη.
- γ) Η Αλέκα βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση.
- δ) Με τα μυρωδικά του κήπου, το φαγητό έγινε πεντανόστιμο.
- ε) Ήταν πολύ επιεικείς οι αστυνομικοί απέναντι στον εγκληματία.
- στ) Η ελευθερία είναι σεβασμός προς τη ζωή.
- ζ) Η Ιωσήφίνα ορίστηκε διευθύντρια της εταιρείας.
- η) Η αστυνομία έκρινε αναγκαία την άμεση λήψη πρόσθετων μέτρων.
- θ) Ο καλύτερος μου φίλος είναι ο Μιχάλης.

8

Ατομική εργασία**Βρες και υπογράμμισε το υποκείμενο στις παρακάτω προτάσεις.**

- Ο πεινασμένος καρβέλια ονειρεύεται.
- Το άρθρο μου δε δημοσιεύτηκε.
- Η Γιώτα και η Θάλεια βγήκαν βόλτα στην παραλία.
- Με στενοχώρησε το πισωγύρισμα στις απόψεις σου.
- Το παρόν είναι η μοναδική χρονική στιγμή που δεν υφίσταται.

9

Ατομική εργασία**Κύκλωσε τα άμεσα και υπογράμμισε τα έμμεσα αντικείμενα.**

- α) Η γιαγιά αγόρασε στον Δημήτρη ένα καινούριο βιβλίο.
- β) Η Κατερίνα έδωσε στην Αθηνά ένα υπέροχο δώρο.
- γ) Η διεύθυνση δεν του παραχώρησε το έγγραφο που ζήτησε.
- δ) Θέλεις να δείξεις το καινούργιο σου φόρεμα στις φίλες σου;
- ε) Του ζήτησα τη βοήθειά του και μου την αρνήθηκε.
- στ) Ο Κώστας μου ζήτησε το αυτοκίνητό μου, για να πάει μια βόλτα.

10

Ομαδική εργασία

Με την ομάδα σας, υπογραμμίστε τα αντικείμενα στις προτάσεις και στη συνέχεια δημιουργήστε μια νέα πρόταση σύμφωνα με τον τύπο που σας δίνεται.

1. Η τάξη μας έφτιαξε όμορφες ζωγραφιές για την έκθεση.

Επιφωνηματική:

2. Ο δάσκαλος έδωσε χρήσιμες συμβουλές στους μαθητές.

Αποφαντική:

3. Ο διευθυντής ζήτησε οικονομική βοήθεια για τη σχολική εκδρομή.

Επιθυμίας:

4. Του έδωσα το αγαπημένο μου βιβλίο.

Ερωτηματική:

5. Στην τάξη ακούσαμε ένα όμορφο ποίημα.

Αποφαντική:

6. Οι μαθητές της χορωδίας τραγούδησαν ένα υπέροχο τραγούδι στη γιορτή.

Επιφωνηματική:

11

Ατομική εργασία

Γράψε μέσα στις παρενθέσεις τον συντακτικό ρόλο (υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο) των λέξεων με έντονη γραφή.

α. Μην κάνετε **θόρυβο** τις ώρες κοινής ησυχίας. (.....)

β. Μην αγοράζετε περιττά **τρόφιμα** γιατί έτσι ενισχύεται ο **υπερκαταναλωτισμός**. (.....
..... -)

γ. Πες **μου** αν είσαι **ευχαριστημένος** από το κατάστημα. (..... -)

δ. Ο **αγρότης** πούλησε **τη σοδειά** του σε χαμηλή τιμή. (..... -)

ε. **Ατελείωτη** μου φαινόταν **η διαδρομή**. (..... -)

στ. Δεν ανοίγω **τα παράθυρα** για να μην αναπνέω **σκόνες** και **καυσαέρια**. (..... -
.....)

ζ. **Η αντιπροσωπία** των εργαζομένων ζήτησε να δει τον διευθυντή. (.....)

η. **Μας** ξέφυγε μια καλή **ευκαιρία** να πάρουμε **επιχορήγηση** για το πάρκο της γειτονιάς. (.....
..... -)

12

Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις υπογράμμισε τα συνδετικά ρήματα και κύκλωσε τα κατηγορούμενά τους.

- α) Η φιλία είναι το καλύτερο δώρο για τον άνθρωπο.
 β) Η Τερψιχόρη ήταν η προστάτιδα του χορού.
 γ) Ο διευθυντής έγινε έξαλλος με τους μαθητές.
 δ) Από τότε που έχασε τον άντρα της, απόμεινε μονάχη.
 ε) Η καλύτερή μου φίλη ονομάζεται Ηλέκτρα.
 στ) Αμφίβολη θεωρείται μέχρι τώρα η συμμετοχή του ποδοσφαιριστή στον αγώνα.
 ζ) Ο Στέφανος ορίστηκε εκπρόσωπος της τάξης στη γενική συνέλευση.

13

Ομαδική εργασία

Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και μετατρέψτε τις στον τύπο που σας ζητείται, διατηρώντας το νόημά τους.

1. Η εκπαίδευση παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την επαγγελματική και προσωπική εξέλιξη.

Επιθυμίας:

.....

2. Εύχομαι όλοι οι άνθρωποι να έχουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.

Επιφωνηματική:

3. Ω, τι σπουδαίο αγαθό η εκπαίδευση!

Αποφαντική:

4. Πώς μπορεί το καθημερινό διάβασμα να συμβάλει στην προσωπική μας ανάπτυξη;

Αποφαντική:

5. Η εκπαίδευση παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την επαγγελματική και προσωπική εξέλιξη.

Ερωτηματική:

.....

14

Ατομική εργασία

Αναγνώρισε αν οι λέξεις με έντονα γράμματα είναι αντικείμενα ή κατηγορούμενα.

1. Το περιβόλι μας είναι πολύ **μεγαλύτερο** από το οικόπεδο του σπιτιού. (.....)
2. Η γη είναι ένας **νεαρός** πλανήτης και γι αυτό δεν έχει σταθερά **πετρώματα**.
(.....) (.....)
3. Μεγαλώνοντας άλλαξε **τακτική** και τρόπους, έγινε πιο **επιφυλακτικός** και αποφεύγει τις **παρέες**. (.....) (.....) (.....)
4. Το ψάρεμα του έδωσε μια ιδιαίτερη **ευχαρίστηση** ήταν μια ερασιτεχνική **απασχόληση** γι' αυτόν. (.....) (.....)
5. Τη **συντήρηση** των έργων τέχνης αναλαμβάνουν ειδικευμένοι τεχνίτες. (.....)
6. Η βιτρίνα ήταν **γεμάτη** ασημικά, διαμαντικά και χρυσαφικά. (.....)
7. Οι φωτογραφικές μηχανές μας διαθέτουν **τηλεφακό**, αυτόματο **διάφραγμα** και **φίλτρα**.
(.....) (.....) (.....)
8. Δεν είμαι **σίγουρη** ότι λες **αλήθεια**. (.....) (.....)

15

Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις υπογράμμισε τα μονόπρωτα και κύκλωσε τα δίπρωτα ρήματα.

1. Τον τελευταίο καιρό δεν τον βλέπω πολύ συχνά.
2. Οι ακτές τις Μεσογείου συγκεντρώνουν πλήθος από τουρίστες που χαίρονται τις ομορφιές της.
3. Μη μου ρίχνεις όλη την ευθύνη.
4. Η μαθήτριά έκανε στη δασκάλα μια ερώτηση που την μπέρδεψε.
5. Σου φτάνουν τα χρήματα ή να σου δανείσω;
6. Δε μου έδωσε καμία σημασία, αν και του μίλησα με ευγένεια.
7. Ψάχνω το βιβλίο που μου έδωσες, αλλά δεν το βρίσκω πουθενά.
8. Του πρόσφεραν τιμητική πλακέτα για την προσφορά του στον χώρο της τέχνης.

16

Ατομική εργασία

Διάβασε κάθε πρόταση και γράψε αν η λέξη με έντονα γράμματα είναι υποκείμενο, άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο ή κατηγορούμενο.

- α. Η Ντίνα μου χάρισε την κόκκινη **μπλούζα** της.
- β. Ο **διευθυντής** ήταν πολύ αγαπητός.
- γ. Να **μου** πεις τι έγινε
.....
- δ. Η Μαρία εκλέχτηκε **πρόεδρος** της τάξης.
- ε. Ο Πέτρος θεωρείται ο **καλύτερος** νέος πιανίστας της χώρας.
- στ. Του **το** εξήγησα όσο καλύτερα μπορούσα.
- ζ. Όμορφη και καθαρή ήταν πάντα η **ακτή**.
- η. Οι ναυαγοί βρέθηκαν **εξουθενωμένοι**.
- θ. Αυτός σου άλλαξε τα **μουαλά**;
.....
- ι. Έσπειρε στο χωράφι **λαχανικά**.

17

Ομαδική εργασία

Διαβάστε το κείμενο και γράψτε με κεφαλαία ή μικρά γράμματα τις λέξεις στα κενά, ανάλογα με το αν είναι κύρια ή κοινά ουσιαστικά.

Η (νίκη) ξύπνησε ενθουσιασμένη, γιατί σήμερα ήταν (τετάρτη) και θα πήγαινε με την τάξη της εκδρομή στην (ακρόπολη). Ο δάσκαλος τούς είχε πει ότι θα μάθουν πολλά ενδιαφέροντα πράγματα για την ιστορία της (ελλάδας). Ο καιρός ήταν κρύος, αφού είχε αρχίσει ο (χειμώνας), αλλά όλοι ήταν χαρούμενοι. Στη διαδρομή, η (νίκη) μιλούσε με τους φίλους της για τις διακοπές των (χριστουγέννων) και τις όμορφες στιγμές που πέρασε με την οικογένειά της. Όταν έφτασαν, τους περίμενε ο (δήμαρχος) της πόλης, ο οποίος αφού τους καλωσόρισε, τους μίλησε για το (δημαρχείο), όπου παίρνονται σημαντικές αποφάσεις για τους πολίτες. Στο τέλος της ημέρας, η τάξη της (νίκης) έβγαλε μια φωτογραφία μπροστά από τον (παρθενώνα) για να θυμούνται αυτή την όμορφη εμπειρία.

ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ ΣΩΣΤΑ!

A. Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν: πά-**θ**ος, κα-**λ**ός, η-**μ**έ-**ρ**α κλπ.

B. Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα:

- Συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει από αυτά λέξη ελληνική: έ-**θ**νος (θνητός), α-**τ**μός (τμήμα), κο-**φ**τερός(φτωχός) κλπ.
- Χωρίζονται ,όμως, όταν δεν αρχίζει από αυτά λέξη ελληνική: θά**ρ**-**ρ**ος, πε**ρ**-**π**ατώ, δά**φ**-**ν**η, βα**θ**-**μ**ός κλπ.

Γ. Τρία σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα:

- Συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει λέξη ελληνική τουλάχιστον από τα δύο πρώτα: ε-**χθ**ρός (χθες), αι-**σχ**ρός (σχήμα), σφυρί-**χτ**ρα(χτίζω), ά-**ντ**ρας (ντομάτα) κλπ.
- Χωρίζονται, όμως, όταν από τα δύο πρώτα σύμφωνα δεν αρχίζει ελληνική λέξη. Στην περίπτωση αυτή, το πρώτο από τα τρία σύμφωνα συλλαβίζεται με το πρώτο φωνήεν, ενώ τα δύο υπόλοιπα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν: ά**ν**-**θ**ρωπος, εκ-**στ**ρατεία, έ**κ**-**π**ληκτος κλπ.

Δ. Άλλες περιπτώσεις:

- Τα δίψηφα **μπ**, **ντ**, **γκ** δε χωρίζονται στο συλλαβισμό, επειδή από αυτά αρχίζει λέξη ελληνική: α-**μπ**έλι (μπαίνω), πέ-**ντ**ε (νταμάρι), ά-**γκ**υρα(γκρεμός) κλπ.
- Οι **σύνθετες** λέξεις συλλαβίζονται όπως ακριβώς και οι απλές: προ-**σέ**χω (όχι προς-έχω), εί-**σο**δος (όχι είσ-οδος), υπε-**ρέ**χω, ε-**νο**-χή κλπ.
- Οι **καταχρηστικοί δίφθογγοι** λογίζονται ως ένα φωνήεν και επομένως δε χωρίζονται στο συλλαβισμό: π**ιά**-νω (όχι πι-ά-νω), **γυα**-λί (όχι γυ-α-λί), ά-**δει**ος (όχι ά-δει-ος) κλπ.

Σημείωση: Καταχρηστικοί λέγονται οι δίφθογγοι που γράφονται με μία μορφή του φθόγγου I (ι, υ, ει, οι) και ένα ακόμη φωνήεν, αλλά προφέρονται σαν ένας μόνο φθόγγος.

1

Ομαδική εργασία

Συλλαβίστε τις παρακάτω λέξεις. Δώστε προσοχή στο μέρος που είναι γραμμένο με έντονη γραφή.

βίος		κίνδυνος	
Θάλεια		καρπός	
ορφάνια		ανδρεία	
Δεκέμβριος		εχθρός	
πιάτο		θάμνος	
Σωκράτης		ομπρέλα	
προσδοκώ		δέντρο	
Ανομβρία		ζούρλια	

Θυμόμαστε τα σημαντικότερα

Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν μόνο όταν αρχίζει από αυτά ελληνική λέξη.

Π.χ. α-τμός (τμ → τμήμα)

Διαφορετικά χωρίζονται: το πρώτο πάει με το φωνήεν που προηγείται και το δεύτερο με το φωνήεν που ακολουθεί.

Π.χ. έρ-χομαι

Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν μόνο όταν αρχίζει ελληνική λέξη με τουλάχιστον τα δύο πρώτα από αυτά.

Π.χ. α-στράφτω (στ → στέγη), σφυρί-χτρα (χτ → χτίζω)

Διαφορετικά χωρίζονται: το πρώτο πάει με το φωνήεν που προηγείται και τα υπόλοιπα με το φωνήεν που ακολουθεί.

Σημείωση: παρατηρούμε πώς συλλαβίζονται οι παρακάτω λέξεις:

ά-δειος, για-λός, γυα-λί, κά-μπια, μπί-λια, πά-πια, σά-λιο, μυα-λό, κού-φιος

1

Ατομική εργασία

Ανάπτυξε ένα εξηγητικό, ένα επιχειρηματολογικό, ένα ελεύθερο και ένα συνδυαστικό κείμενο (εξηγητικό και επιχειρηματολογικό), με βάση την παρακάτω θεματολογία και τις οδηγίες.

1. Ο Μηνάς και η Ελεονώρα επισκέφτηκαν χθες το Μουσείο Σχολικής Ιστορίας. Εντυπωσιάστηκαν από όσα είδαν! Την επόμενη μέρα, στο σχολείο, προσπάθησαν να εξηγήσουν στους συμμαθητές και στη δασκάλα τους τι τους έκανε εντύπωση.

(Εξηγητικό κείμενο: επιλογή ανάπτυξης είτε σε μία παράγραφο 120 λέξεων είτε σε ολοκληρωμένο κείμενο 200-250 λέξεων)

2. Ο δάσκαλός μας, μάς πρότεινε να δούμε την κινηματογραφική ταινία «Τα παιδιά της χορωδίας» και να γράψουμε με επιχειρήματα τι ήταν αυτό που μας έκανε θετική και τι αρνητική εντύπωση στην ταινία.

(Επιχειρηματολογικό κείμενο: 200 λέξεων)

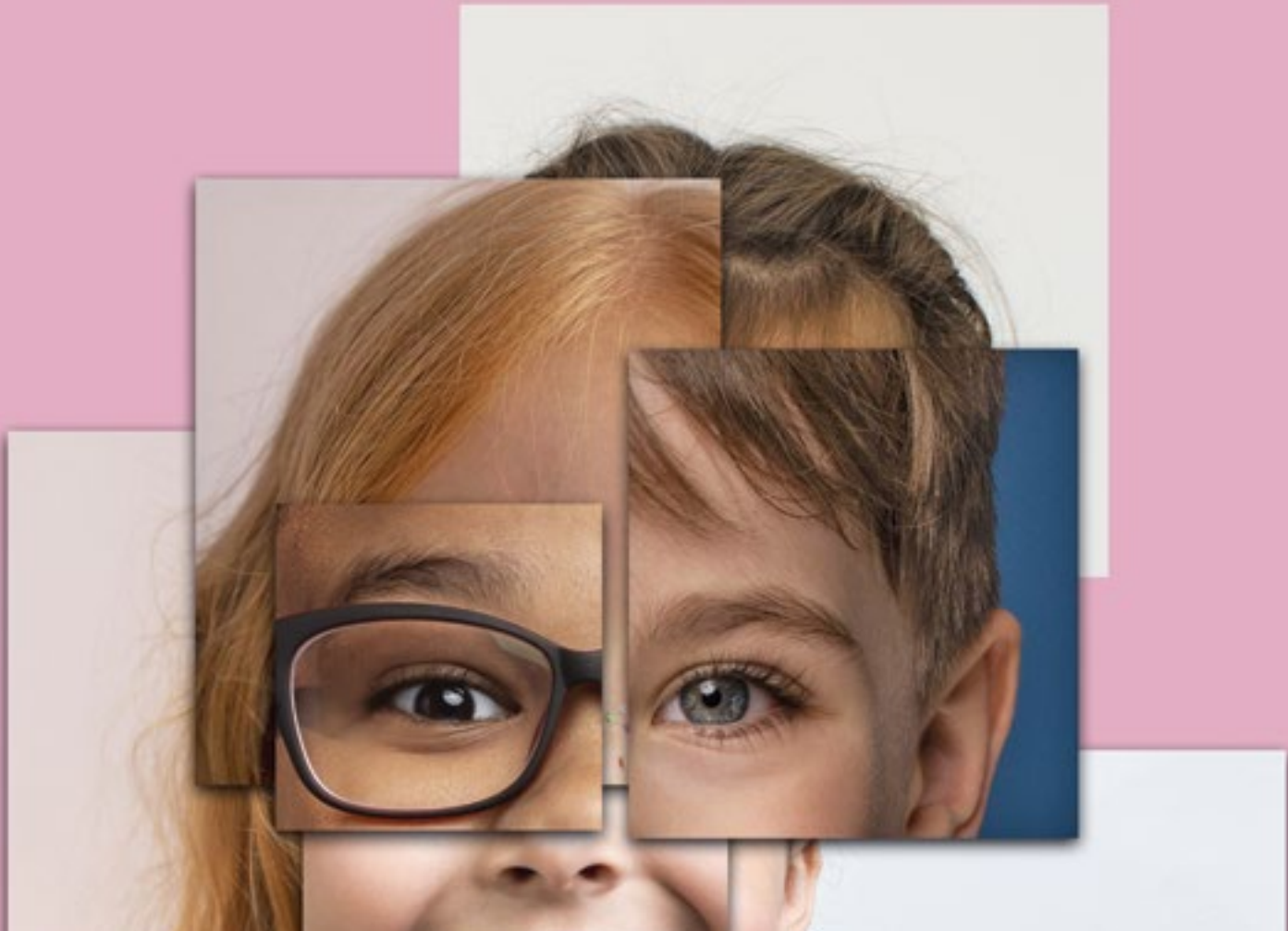
3. «Βάλε μια δύση κι ένα βαρκάκι να λιώνει μέσα. Ομορφιά! Μα, αν δεν υπάρχει μάτι να το δει, είναι ομορφιά;». Η παραπάνω φράση ανήκει στον Μενέλαο Λουντέμη από το βιβλίο του «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα». Μπορείτε να την χρησιμοποιήσετε, ακούγοντας ταυτόχρονα «Το χαμόγελο της Τζοκόντας» του Μάνου Χατζηδάκι και να γράψετε ελεύθερα τις σκέψεις σας για την ομορφιά της παιδείας;

(Ελεύθερο κείμενο: χωρίς όριο λέξεων)

4. Πώς έμαθα να γράφω!

(Συνδυασμός εξηγητικού και επιχειρηματολογικού κειμένου:

200 λέξεων)

3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Αριθμητικά είναι οι λέξεις που φανερώνουν μία αριθμητική ποσότητα ή μία σειρά ή μία αριθμητική έννοια.

Τα αριθμητικά χωρίζονται σε: **α. αριθμητικά επίθετα**
β. αριθμητικά ουσιαστικά

α. Αριθμητικά επίθετα

Τα αριθμητικά επίθετα χωρίζονται σε:

1. Απόλυτα	Φανερώνουν ένα ορισμένο πλήθος προσώπων, ζώων ή πραγμάτων. π.χ. πέντε παιδιά, δέκα θρανία, δώδεκα ποτήρια
2. Τακτικά	Φανερώνουν τη σειρά του ουσιαστικού που προσδιορίζουν μέσα σ' ένα σύνολο. π.χ. Ο Μάρτιος είναι ο τρίτος μήνας του χρόνου.
3. Πολλαπλασιαστικά	Φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι. π.χ. Η σκηνή είναι φτιαγμένη από διπλό ύφασμα.
4. Αναλογικά	Φανερώνουν πόσες φορές κάτι είναι μεγαλύτερο από κάτι άλλο. π.χ. Οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων φέτος είναι διπλάσιες από πέρυσι.

1. Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 ως το 19 γράφονται σε μια λέξη. Από το 21 και μετά γράφονται με δυο χωριστές λέξεις. Παράδειγμα: **δεκατρία, δεκαπέντε, δεκαεπτά, είκοσι ένα, τριάντα δύο, σαράντα πέντε.**
2. Τα αριθμητικά **εννέα** ή **εννιά**, **εννιακόσια** και τα **παράγωγα του εννιακόσια** γράφονται με δύο **ν (νν)**. Γράφονται με ένα **ν** τα: **ένατος, ενενήντα** και τα **παράγωγα του ενενήντα.**
3. Για τη μισή μονάδα χρησιμοποιούμε συνήθως το επίθετο **μισός, μισή, μισό**. Στη σύνθεση με άλλα αριθμητικά, το μισός παίρνει και για τα τρία γένη τον άκλιτο τύπο **-ήμισι** μετά από σύμφωνο και **-μισι** μετά από φωνήεν. Παράδειγμα: **τρισήμισι ώρες, εφτάμισι κιλά.**

β. Αριθμητικά ουσιαστικά

Τα αριθμητικά ουσιαστικά είναι περιληπτικά, δηλαδή φανερώνουν ένα σύνολο όμοιων πραγμάτων. Σχηματίζονται με τις καταλήξεις: **-αριά** και **-άδα**.

1. - Αυτά που τελειώνουν σε **-αριά** (**δεκαριά, δεκαπενταριά, εικοσαριά, πενήντα-ριά, διακοσαριά** κ.λπ.), συνοδεύονται συνήθως από τη λέξη **καμιά** και φανερώνουν το *περίπου*. Χρησιμοποιούνται για αριθμούς που δηλώνουν δεκάδες ή εκατοντάδες. Παράδειγμα: Στην αυλή έπαιζαν **καμιά δεκαπενταριά** παιδιά.

Η απόσταση ανάμεσα στις δύο πόλεις είναι **καμιά οχδονταριά** χιλιόμετρα.

2. Αυτά που τελειώνουν σε **-άδα** (**τετράδα, δωδεκάδα** κ.λπ.) φανερώνουν ένα πλήθος από όμοια πράγματα που αποτελούν ένα σύνολο.

Παράδειγμα: Αγόρασα **μια εξάδα** αυγά.

Τα παιδιά παρατάχτηκαν στη σειρά **σε τριάδες**.

ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ ΣΕ -Η

Στη γλώσσα μας υπάρχουν μερικά θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε **-η** και ακολουθούν τη λόγια κλίση, τον αρχαίο δηλαδή τρόπο κλίσης, γι' αυτό ονομάζονται αρχαιοκλιτα.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομ.	η τάξη	η δύναμη
Γεν.	της τάξης (τάξεως)	της δύναμης (δυνάμεως)
Αιτ.	την τάξη	τη δύναμη
Κλητ.	- τάξη	- δύναμη

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομ.	οι τάξεις	οι δυνάμεις
Γεν.	των τάξεων	των δυνάμεων
Αιτ.	τις τάξεις	τις δυνάμεις
Κλητ.	- τάξεις	- δυνάμεις

Όπως η τάξη κλίνονται: **δράση, πράξη, πόλη, γνώση, δύση, σχέση, θέση, λύση, έλξη, φράση, στάση, στίξη, ψύξη** κ.λπ.

Όπως η δύναμη κλίνονται: **αίσθηση, γέννηση, αφαίρεση, διαίρεση, διάθεση, ένωση, κατάληξη, κίνηση, εντύπωση, όρεξη, κυβέρνηση, παράδοση, σύνταξη, υπόθεση, Νεάπολη, Τρίπολη, Αλεξανδρούπολη, Κωνσταντινούπολη** κ.λπ..

1. Τα αρχαιοκλιτα θηλυκά σε **-η** σχηματίζουν τη γενική του ενικού σε **-ης** αλλά και σε **-εως**.
2. Τα προπαροξύτονα θηλυκά αυτής της κατηγορίας στον πληθυντικό αριθμό κατεβάζουν τον τόνο τους στην παραλήγουσα, εκτός από τη γενική που τονίζεται στην προπαραλήγουσα. Επίσης, κατεβάζουν τον τόνο τους στην παραλήγουσα και στη γενική ενικού, όταν αυτή σχηματίζεται σε **-εως**.

ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ ΣΕ -ος

Τη λόγια κλίση ακολουθούν και κάποια θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε -ος. Αυτά είναι οξύτονα, παροξύτονα ή προπαροξύτονα.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομ.	η οδός	η λεωφόρος	η έξοδος
Γεν.	της οδού	της λεωφόρου	της εξόδου
Αιτ.	την οδό	τη λεωφόρο	την έξοδο
Κλητ.	- οδέ	- λεωφόρε	- έξοδε

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Ονομ.	οι οδοί	οι λεωφόροι	οι έξοδοι
Γεν.	των οδών	των λεωφόρων	των εξόδων
Αιτ.	τις οδούς	τις λεωφόρους	τις εξόδους
Κλητ.	- οδοί	- λεωφόροι	- έξοδοι

1. Τα οξύτονα και παροξύτονα θηλυκά που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία τονίζονται σε όλες τις πτώσεις όπου και στην ονομαστική του ενικού.
2. Τα προπαροξύτονα στη γενική του ενικού και του πληθυντικού και στην αιτιατική του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα.
3. Η κλητική ενικού χρησιμοποιείται σπάνια και όταν χρησιμοποιείται, σχηματίζεται με την κατάληξη **-ε**. Η κλητική πληθυντικού επίσης δε χρησιμοποιείται συχνά, ενώ όταν χρησιμοποιείται σχηματίζεται με την κατάληξη **-οι**.

ΑΠΛΗ, ΣΥΝΘΕΤΗ, ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

- **Απλή** ονομάζεται η πρόταση που έχει τα απολύτως απαραίτητα στοιχεία, ώστε να βγάξει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Επομένως μία απλή πρόταση αποτελείται μόνο από τους κύριους όρους της, δηλαδή υποκείμενο και ρήμα ή υποκείμενο, ρήμα και αντικείμενο ή κατηγορούμενο, χωρίς να υπάρχουν άλλοι προσδιορισμοί.

- π.χ. **Ο μαθητής μελετά.** - υποκείμενο + ρήμα αμετάβατο
Ο μαθητής μελετά τα μαθήματά του. - υποκείμενο + ρήμα μεταβατικό + αντικείμενο
Ο μαθητής είναι προσεχτικός - (υποκείμενο + ρήμα συνδετικό + κατηγορούμενο)
Ο Κώστας έδωσε στον Γιάννη το βιβλίο. - (υποκείμενο + ρήμα μεταβατικό, δίπτωτο)

- **Επαυξημένη** ονομάζεται η πρόταση που εκτός από τους κύριους όρους περιλαμβάνει και κάποιους προσδιορισμούς που δίνουν κάποιες πληροφορίες κι έτσι συμπληρώνουν το νόημα των κύριων όρων της.

π.χ. **Ο επιμελής μαθητής μελετά με προσοχή τα μαθήματά του κάθε απόγευμα.**

- **Ελλιπτική** λέγεται η πρόταση στην οποία κάποιος από τους βασικούς όρους λείπει, γιατί εννοείται εύκολα. Στον καθημερινό μας λόγο χρησιμοποιούμε κυρίως ελλιπτικές προτάσεις.

Τι κάνεις;	Λείπει το υποκείμενο εσύ .
Είμαι καλά.	Λείπει το υποκείμενο εγώ .
Καλά.	(Λείπει και το υποκείμενο εγώ και το ρήμα είμαι)
Εσύ;	Λείπει το ρήμα τι κάνεις .

- **Σύνθετη** λέγεται η πρόταση που περιλαμβάνει κάποιοι **όρο** δύο φορές ή περισσότερες, εκτός, βέβαια, από το ρήμα (*γιατί, αν είχαμε δύο ρήματα, τότε θα είχαμε δύο προτάσεις*).

π.χ. **Ο Γιάννης και η Ελένη κοιμούνται. 2 υποκείμενα + ρήμα**

Ο Γιάννης έφαγε **τυρόπιτα** και **κουλούρι. 2 αντικείμενα + ρήμα**

β) υπ. + ρήμα + **2 αντικείμενα**

Ο Γιάννης είναι **καλός** και **γλυκός**. - υποκείμενο + ρήμα + 2 κατηγορούμενα

Ο Γιάννης και η Ελένη έφαγαν τυρόπιτα και κουλούρι. - 2 υποκείμενα + ρήμα + 2 αντικείμενα

Ο Γιάννης και η Ελένη είναι καλοί και όμορφοι. - 2 υποκείμενα + ρήμα + 2 κατηγορούμενα

ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΟΡΙΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Άρθρο είναι η μικρή κλιτή λέξη που μπαίνει μπροστά από ουσιαστικά, επίθετα, ορισμένες αντωνυμίες και κλιτές μετοχές.

Τα άρθρα είναι δύο ειδών:

α) Το οριστικό άρθρο το χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε σ' ένα συγκεκριμένο και γνωστό πρόσωπο, ζώο ή πράγμα για το οποίο έγινε λόγος και πιο πριν.

π.χ. Γαυγίζει **ο** σκύλος μου.

Πήρα **την** τσάντα μου.

Πρόσεξε πώς κλίνεται το **οριστικό άρθρο**:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομ. ο	η	το
Γεν. του	της	του
Αιτ. τον	τη(ν)	το
Κλητ. -	-	

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομ. οι	οι	τα
Γεν. των	των	των
Αιτ. τους	τις	τα
Κλητ. -	-	

β) Το αόριστο άρθρο το χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε σε κάποιον πρόσωπο, ζώο ή πράγμα που δεν είναι συγκεκριμένο, είναι άγνωστο ή δεν έχουμε μιλήσει πιο πριν γ' αυτό.

π.χ.: Μια γάτα σκαρφάλωσε στο δέντρο.

Ένα παιδί παίζει στην αυλή.

Πρόσεξε πώς κλίνεται το **αόριστο άρθρο**:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομ. ένας	μία	ένα
Γεν. ενός	μιας	ενός
Αιτ. έναν	μια	ένα
Κλητ. -	-	-

- Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

- Τα άρθρα δεν έχουν κλητική.

- Η πρόθεση σε μπαίνει συχνά μπροστά από το οριστικό άρθρο και έτσι γίνεται εμπρόθετο άρθρο.

σε + το = στο

σε + την = στην

σε + του = σου

σε + τις = στις

σε + τα = στα

ΕΝΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΡΘΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

- Το οριστικό άρθρο μπαίνει:

- μπροστά από ένα ουσιαστικό (**έναρθρο ουσιαστικό**), όταν μιλάμε για συγκεκριμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα
π.χ. Βάλε **τα** βιβλία στη βιβλιοθήκη.
- μπροστά από τα κύρια ονόματα
π.χ. **Ο** Νίκος είναι φίλος μου.

- Το οριστικό άρθρο δεν μπαίνει:

- στην περίπτωση της κλητικής προσφώνησης
π.χ. **Νίκο**, βοήθησέ με σε παρακαλώ.
- μπροστά από τα κύρια ονόματα που ακολουθούν τα ρήματα *λέγομαι* ή *ονομάζομαι*.
π.χ. Ονομάζομαι **Δημήτρης**.
- μπροστά από ένα ουσιαστικό (**άναρθρο ουσιαστικό**), όταν μιλάμε γενικά και αόριστα για κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα
π.χ. Πάρε **ομπρέλα** γιατί βρέχει.
- μπροστά από ουσιαστικά που λειτουργούν σαν κατηγορούμενα
π.χ. Ο Κολοκοτρώνης ήταν **ήρωας**.

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Επίθετα λέγονται οι λέξεις που χρησιμοποιούμε στον λόγο για να προσδιορίσουμε τα ουσιαστικά, για να δηλώσουμε δηλαδή κάποιο γνώρισμα ή ιδιότητά τους.

- Το επίθετο συμφωνεί πάντα με το ουσιαστικό στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση. Παράδειγμα: το **ξύλινο** τραπέζι, ο **άγριος** σκύλος, η **δύσκολη** εργασία, τα **φουντωτά** δέντρα

Παρατηρήσεις

- Ο ρόλος των επιθέτων είναι πολύ σημαντικός, ιδιαίτερα σε περιγραφικά κείμενα, γιατί μας βοηθούν να περιγράψουμε μια εικόνα με μεγάλη ακρίβεια και ζωντάνια.
π.χ. Οι παραλίες του νησιού κερδίζουν τις εντυπώσεις χάρη στα κρυστάλλινα γαλαζοπράσινα νερά, τους αμμόδεις ορμίσκους και τα γκριζωπά βράχια.
- Εκτός από τα επίθετα, σαν επιθετικοί προσδιορισμοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν και κάποιες λέξεις που συνοδεύονται από προθέσεις (προθετικές φράσεις).
π.χ. Έφτιαξα μια βαρκούλα **από χαρτί** (χάρτινη).
Είναι τεχνίτης **με πείρα** (έμπειρος)

Ένα ουσιαστικό μπορούμε να το προσδιορίζουμε με περισσότερους από έναν επιθετικούς προσδιορισμούς. Έτσι, δίνουμε μεγαλύτερη σαφήνεια σ' αυτό που περιγράφουμε.

π.χ. Αγόρασα ένα **μεγάλο μπλε** τετράδιο.

Χρειαζόμαστε για το σχολείο **μπλε, κίτρινα και κόκκινα** τετράδια.

Στο πρώτο παράδειγμα ανάμεσα στα δύο επίθετα δεν μπαίνει κόμμα, επειδή το πρώτο επίθετο (μεγάλο) προσδιορίζει την κοινή έννοια που αποτελούν το άλλο επίθετο με το ουσιαστικό (μπλε τετράδιο).

Στο δεύτερο παράδειγμα τα επίθετα συνδέονται με κόμμα και με κάποιο σύνδεσμο (και), γιατί το καθένα από αυτά προσδιορίζει ξεχωριστά το ουσιαστικό.

1

Ατομική εργασία

Υπογράμμισε όλα τα επίθετα στο παρακάτω κείμενο. Στη συνέχεια, για κάθε επίθετο, γράψε τα τρία γένη του (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), όπως στο παράδειγμα.

Το μικρό τρένο ανηφορίζει τώρα στην πλαγιά του Πηλίου. Η θέα, όσο πάει, γίνεται πλατύτερη, ώσπου στο τέλος απλώνεται από κάτω μας σαν από αεροπλάνο. Ο Παγασητικός λάμπει ολόκληρος σαν ένας χρυσός καθρέφτης. Μια γαλάζια καταχνιά κάνει τα βουνά και τα νησάκια που τον φράζουν να φαντάζουν αθέμελα και ονειρώδη. Ένας απέραντος ελαιώνας απλώνεται προς τη θάλασσα γεμάτος ασημένια ειρήνη. Ανάμεσα στις ελιές κοκκινίζουν σαν παπαρούνες οι στέγες διασκορπισμένων εξοχικών σπιτιών. Ένα μεγάλο ευτυχισμένο φως πλημμυρίζει τα πάντα. Και γύρω μας ξετυλίγεται αδιάκοπα η βλάστηση του βουνού: θυμάρια, αγριολούλουδα, ρόδινες αγριοχαρουπιές και δροσερά πλατάνια που φουντώνουν τις ρεματιές, όπου καταρακουλούν γάργαρα τραγουδιστά νερά. Ο γλυκός αέρας έχει ένα υπέροχο άρωμα θυμαριού και λεβάντας.

Κώστας Ουράνης, Ταξίδια

π.χ. **ο μικρός, η μικρή, το μικρό**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Ατομική εργασία

Γράψε ξανά τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις έντονα γραμμένες φράσεις με τα αντίστοιχα επίθετά τους.

α) Το τραπέζι ήταν **από ξύλο**.

β) Τα προϊόντα που παίρνουμε **από τα δάση** είναι πολύ χρήσιμα.

γ) Το χειμώνα φοράμε ζεστά ρούχα που είναι **από μαλλί**.

δ) Το κάδρο που κρέμεται στον τοίχο είναι **από ασήμι**.

ε) Στο σπίτι μια σκάλα **φτιαγμένη από ξύλο** οδηγούσε στον επάνω όροφο.

στ) Οι ζωγραφιές των παιδιών **είχαν πολλά χρώματα**.

3 Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις συμπλήρωσε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των επιθέτων που δίνονται στην παρένθεση.

α) Ο τρόπος που μιλούσε έδινε την εικόνα ενός ανθρώπου. (ευγενικός)

β) Το τοπίο που είχαμε μπροστά μας ήταν ομορφιάς. (ασύγκριτος)

γ) Το Βυζάντιο είχε αντιμετωπίσει εχθρούς. (πολύς)

δ) Το ταξίδι κράτησε ώρες και ήταν (πολύς - κουραστικός)

4 Ατομική εργασία

Γράψε ένα επίθετο μπροστά από κάθε ουσιαστικό, ώστε να σχηματίσεις μια ολοκληρωμένη φράση.

φίλος	διάλογος
οικογένεια	σκέψη
άνθρωπος	συμβουλή
τάξη	προσπάθεια
συνεργασία	συνάντηση
συμπεριφορά	βοήθεια
χαμόγελο	λύση
κουβέντα	αλλαγή

5 Ατομική εργασία

Μετάτρεψε τις παρακάτω επαυξημένες προτάσεις σε απλές.

1) Στην τάξη μας, οι μαθητές μαθαίνουν με ενθουσιασμό και ανακαλύπτουν καινούριες γνώσεις κάθε μέρα.

.....

.....

2) Τα παιδιά σέβονται τις διαφορετικές απόψεις των συμμαθητών τους και συμμετέχουν ενεργά στις συζητήσεις της ομάδας.

.....

.....

3) Η δασκάλα, με υπομονή και καλοσύνη, βοηθάει τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τα μαθήματά τους.

.....

.....

4) Οι φίλοι στηρίζουν ο ένας τον άλλον σε δύσκολες στιγμές και προσπαθούν να διατηρούν δυνατές σχέσεις φιλίας.

.....

.....

6 Ατομική εργασία

Διάβασε το παρακάτω κείμενο. Υπογράμμισε τα οριστικά άρθρα και κύκλωσε τα αόριστα.

Σήμερα ήρθε ένα καινούργιο παιδί στην τάξη μας. Το υποδεχτήκαμε με χαρά και προσπαθήσαμε να τον κάνουμε να νιώσει άνετα. Στην αρχή ήταν ντροπαλό, αλλά γρήγορα αρχίσαμε να μιλάμε μαζί του. Η δασκάλα μάς ζήτησε να τον βοηθήσουμε και να του δείξουμε την τάξη και το προαύλιο. Στο διάλειμμα, παίξαμε όλοι μαζί ένα παιχνίδι και περάσαμε ωραία. Στο τέλος της ημέρας, μας είπε ότι χάρηκε πολύ που μας γνώρισε, και ότι ανυπομονεί για την επόμενη μέρα!

7 Ατομική εργασία

Μετάτρεψε τις παρακάτω προτάσεις σε ελλειπτικές.

α) Υπάρχουν συνεχείς επικίνδυνες στροφές.

.....

β) Εμείς θα ξεκινήσουμε στις δέκα.

.....

γ) Προσοχή! Εκτελούνται έργα στο οδόστρωμα.

.....

8

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα αριθμητικά που λείπουν στον πίνακα, έτσι ώστε κάθε σειρά να περιλαμβάνει ένα απόλυτο, ένα τακτικό, ένα πολλαπλασιαστικό και ένα αναλογικό αριθμητικό.

Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασιαστικά	Αναλογικά
πέντε			
			δεκαπλάσιος
	τέταρτος		
		τριπλός	

9

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τις προτάσεις με το σωστό οριστικό ή αόριστο άρθρο.

- φίλια είναι σημαντική για τη ζωή μας.
- Ο σεβασμός είναι αξία που μας βοηθά να έχουμε καλές σχέσεις με τους άλλους.
- Οι γονείς μου μού αγόρασαν υπέροχο βιβλίο για τη φίλια.
- Η δασκάλα μας είπε ότι πρέπει να σεβόμαστε απόψεις των άλλων.
- Στην τάξη μας υπάρχει παιδί που μιλάει τρεις γλώσσες!

10

Ατομική εργασία

Στις παρακάτω προτάσεις, αντικατάστησε τον αριθμό μέσα στην παρένθεση με το σωστό αριθμητικό.

- Η μητέρα μου αγόρασε από το σούπερ μάρκετ μια (12) μανταλάκια.
- Η παραγωγή γεωργικών προϊόντων ήταν φέτος (2) σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.
- Οι παίκτες μιας ποδοσφαιρικής ομάδας αποτελούν μια (11).
- Η αξία του παιχνιδιού αυτού είναι (3) από την αξία του βιβλίου.
- Οι μαθητές άρχισαν το τρέξιμο μετά από το (2) σφύριγμα του γυμναστή.
- Ο Απρίλιος είναι ο (4) μήνας του χρόνου.
- Αυξήσαμε την ταχύτητα του αυτοκινήτου και η κατανάλωση βενζίνης έγινε (2).

11

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τον πίνακα, γράφοντας σωστά τους τύπους των ουσιαστικών στις ζητούμενες πτώσεις.

	Γενική Ενικού	Ονομ. Πληθ.	Γενική Πληθ.	Αιτιατ. Πληθ.
η τάξη				
η είδηση				
η έρημος				
η έξοδος				
η κιβωτός				

12

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τις καταλήξεις των παρακάτω λέξεων.

οι πόλ.....	τις εισόδ.....	η σύστασ.....
η απόδειξ.....	των γνώσ.....	των ασκήσ.....
τις συνοδ.....	οι λέξ.....	της κατάληψ.....
της λύσ.....	οι οδ.....	

13

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά των παρακάτω φράσεων με το σωστό τύπο των λέξεων που είναι στις παρενθέσεις.

- α) Η μέτρηση της είναι μια χρήσιμη γνώση. (περίμετρος)
- β) Έγιναν όλες οι του προβλήματος. (πράξη)
- γ) Οι μαθητές όλων των βγήκαν στην αυλή. (τάξη)
- δ) Δοκιμάσαμε όλες τις για να δώσουμε λύση στο πρόβλημα. (μέθοδος)
- ε) Η πόρτα της είναι κλειστή. (είσοδος)

14

Ατομική εργασία

Γράψε κάθε ουσιαστικό στην ίδια πτώση, αλλά σε διαφορετικό αριθμό, όπως στο παράδειγμα.

α) της διαγωνίου	των διαγωνίων		
β) την έρημο		ε) τις εισόδους	
γ) οι συνοδοί		στ) των χερσονήσων	
δ) η ψήφος		ζ) η δίοδος	

15

Ομαδική εργασία

Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και διακρίνετε αν είναι απλές, σύνθετες, ελλειπτικές ή επαυξημένες.

1. Ο ήλιος έλαμπε στον ουρανό, αλλά ο αέρας ήταν πολύ κρύος.

.....

2. Στη γιορτή είχε μουσική, φαγητό και πολλούς καλεσμένους.

.....

3. Σήμανε δώδεκα το μεσημέρι και οι εργάτες άφησαν τα εργαλεία τους, έβγαλαν το φαγητό τους και κάθισαν στη σκιά για το μεσημεριανό διάλειμμα.

.....

.....

4. Η Ιωάννα είναι φοιτήτρια της ιατρικής.

.....

5. Τα παιδιά έπαιζαν στην αυλή και οι γονείς τους μιλούσαν στο σαλόνι.

.....

6. Ο χειμώνας έφερε βροχές και καταιγίδες.

.....

7. Τόσο ωραία βόλτα είχαμε!

.....

8. Το κουτάβι είναι χαρούμενο και ζωηρό.

.....

9. Ώρα να φύγουμε!

.....

10. Εσύ βιάζεσαι να φύγεις χωρίς να αποχαιρετήσεις κανέναν, ενώ εγώ θεωρώ σημαντικό να δείχνουμε ευγένεια στους ανθρώπους γύρω μας.

.....

.....

11. Ο Πέτρος και η Μαρία είναι συμμαθητές.

.....

ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΣ

A. Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Οδ. Ελύτη «Το Άξιον Εστί» και παρατηρήστε τις έντονα γραμμένες λέξεις.

Πάρθηκεν από Μάγους το σώμα του Μαχιού.

Το **΄χουνε** θάψει **σ΄ ένα** μνήμα του πελάγου.

Σ΄ ένα βαθύ πηγάδι το **΄χουνε** κλειστό.

Μύρισε το σκοτάδι **κι** όλη η Άβυσσο.

B. Στη θέση ενός φωνήεντος που αποβάλλεται σημειώνουμε απόστροφο. Το φωνήεν που αποβάλλεται μπορεί να βρίσκεται:

- στο τέλος της λέξης πριν από φωνήεν (έκθλιψη): του ουρανού - τ΄ ουρανού, από όλους - απ΄ όλους κ.λπ.,

- στο τέλος της λέξης πριν από σύμφωνο (αποκοπή): φέρε το - φέρ΄ το, από το σπίτι - απ΄ το σπίτι κ.λπ.,

- στην αρχή της λέξης πριν από φωνήεν (αφαίρεση: που είναι - που ΄ναι, μου έδωσε - μου ΄δωσε κ.λπ.

Γ. Ειδικές περιπτώσεις:

- Το **κι** (και) δεν παίρνει απόστροφο: **κι** αυτός, **κι** όμως κ.λπ.

- Γράφουμε **μ΄** εμένα, **μ΄** εσένα, **μ΄** εσάς (όχι με εμένα, με εσένα, με εσάς) και **σ΄** εμένα, **σ΄** εσένα, **σ΄** εσάς (όχι σε μένα, σε σένα, σε εσάς), ενώ γράφουμε από (ε)μένα, από (ε)σένα, από (ε)σας και για (ε)μένα, για (ε)σένα, για (ε)σας.

- Γράφουμε να ΄μαι (= να είμαι) και να με (= δεξ με): Τι ώρα να ΄μαι στο σπίτι; Να με **κι** εγώ, δεν άργησα.

Το επίρρημα μέσα παίρνει τις μορφές:

- «μεσ΄» πριν από φωνήεν: μέσ΄ από το πλήθος,

- «μες» πριν από σύμφωνο: μες στο πλήθος.

Δ. Παραδείγματα:

- **Έκθλιψη**: πέρα από την άκρη - **περ΄** απ΄ την άκρη, από αυτούς - **απ΄** αυτούς, με όλο που το είχαμε ακουστά - **μ΄** όλο που το **΄χαμε** ακουστά, για αυτό - **γι΄** αυτό, θα ακούσεις - **θ΄** ακούσεις.

- **Αποκοπή**: πέρα από την άκρη - περ΄ **απ΄** την άκρη, κάψε τον - **καψ΄ τον**, από τα σίδερα - **απ΄** τα σίδερα.

- **Αφαίρεση**: να έχει - να **΄χει**, θα έσμιγαν - θα **΄σμιγαν**, το είχαμε ακουστά - **το ΄χαμε** ακουστά, πού είσαι; - πού **΄σαι**;, θα έρθουμε - θα **΄ρθουμε**, τα έδωσα - τα **΄δωσα**.

1

Ατομική εργασία

Υπογράμμισε το σωστό

Με μένα ή μ΄ εμένα / για μένα, σε μένα / σ΄ εμένα

2

Ατομική εργασία

Βάλε την απόστροφο όπου χρειάζεται και γράψε στο κενό δίπλα ποιο γραμματικό φαινόμενο έχουμε: έκθλιψη, αφαίρεση ή αποκοπή.

Λύσε τον: λύσ' τον (αποκοπή)

πιάσε τον:	σου έστειλε:
από άλλους:	με εμένα:
μου είπε:	μείνε εδώ:
άσε τον:	να είμαι:
για αυτό:	σε εσάς:

3

Ατομική εργασία

Κάνε την έκθλιψη όπου χρειάζεται, βάζοντας στο κατάλληλο σημείο την απόστροφο.

από εκεί:	μέσα στα:
για αλλού:	και εκείνος:
είναι όνειρο:	στα αλήθεια:

1

Ομαδική εργασία

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και γράψτε την περίληψή του σε 100 λέξεις.

ΤΟ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟ

Κυρίες και κύριοι... Το δράμα που θα δείτε σήμερα το βράδυ είναι η αλήθεια μιας ζωής. Ο Γιάννης, που θα τον παίξει η μεγαλύτερη ηθοποιός του κόσμου, η διάσημη Μαρίκα Κοτοπούλη, θα ζήσει μπροστά σας το δράμα του. Η τραγική ιστορία θα ξετυλιχτεί μπροστά στα μάτια σας... Μα τι ακούω; Βήματα...

Η Ζωή, δηλαδή ο Γιάννης, προχωρούσε αργά. Έφτασε στη μέση της αλάνας και κάθισε στην καρέκλα. Ήταν ντυμένη άντρας. Ψαθάκι και κείνη, παντελόνι μακρύ, πουκάμισο, γραβάτα και σακάκι. Όλα της έπεφταν φαρδιά, γιατί ήταν ένα παλιό κοστούμι του Νίκου. Είχε και μουστάκι, το 'χε ζωγραφίσει μ' έναν καμένο φελλό. Ακούμπησε τον μπόγο που κρατούσε πάνω στο μικρό τραπέζι. Κάθισε και για λίγο κοίταξε βουβή μπροστά της. Βουβή κι απελπισμένη. Ύστερα άρχισε να μιλάει:

- Αχ, δυστυχία μου, πρέπει να φύγω μακριά από την πατρίδα μου. Η οικογένεια μου πεινάει, το κοριτσάκι μου είναι φυματικό. Δεν μπορώ να τους θρέψω. Ένας πλούσιος θεός μού 'γραψε να πάω στην Αμερική να του δουλέψω και να στέλνω τα λεφτά στο χωριό μου. Ο γιατρός είπε πως το κοριτσάκι μου θα σωθεί, αν στείλω από την Αμερική φάρμακα και λεφτά, πολλά λεφτά.

Πρέπει να φύγω μακριά, μακριά. Ποιος ξέρει αν θα ξαναδώ...

Ο Γιάννης σηκώθηκε και κοίταξε τον ουρανό.

- ... Τον γαλάζιο ουρανό της Ελλάδας, τον ήλιο της, τ' αστέρια της... Αχ, μητέρα Ελλάδα, συγχώρα το παιδί σου που φεύγει μακριά σου. Η φτώχεια μ' αναγκάζει.

Ο Γιάννης γονάτισε κι έκανε πως γέμισε τη φούχτα του χώμα. Το φίλησε.

Τώρα που θα φύγω και θα πάω στα ξένα, και θα ζούμε μήνες, χρόνους χωρισμένοι, άφησε να πάρω κάτι από σένα, γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη· άφησε μαζί μου φυλαχτό να πάρω, για την κάθε λύπη, καθετί κακό, φυλαχτό απ' αρρώστια, φυλαχτό από Χάρο, μόνο λίγο χώμα, χώμα ελληνικό. Ο Γιάννης έβαλε το χώμα μέσα στην τσέπη του. Γύρισε και κοίταξε προς τη μεριά της καμαρούλας.

- Αχ, γυναίκα μου, αχ, παιδιά μου, αχ, μάνα μου, ελάτε να σας αποχαιρετήσω για τελευταία φορά.

Άρχισε σιγά σιγά να καταφτάνει η οικογένεια. Μπροστά ερχόταν η μάνα, η Λέλα, με μαύρο φουστάνι και μαύρο τσεμπέρι στο κεφάλι, πίσω η γυναίκα του Γιάννη, η Σταματίνα, και πιο πίσω τα παιδιά του, η Σοφία, η Ελένη κι ο Νίκος. Πλησίασαν βουβοί τον πατέρα.

- Μάνα μου, φιλώ το χέρι σου. Μ' ακούς; Με βλέπεις; Είμαι ο γιος που νανούριζες σαν ήμουνα μικρός, δε θα σε ξαναδώ, μάνα, ποτέ...

Ένας λυγμός ακούστηκε στο ακροατήριο.

Η Ζωή-Γιάννης γονάτισε μπροστά στη χαροκαμένη μάνα κι αυτή έβαλε το χέρι της πάνω στο κεφάλι του. Ύστερα ο Γιάννης πλησίασε τη γυναίκα του, που έκλαιγε.

- Σ' αφήνω τα παιδιά μας, θα σου στείλω τα χρήματα και τα φάρμακα για τη Μαρία μας, πρέπει να ζήσει κι ας αποθάνω εγώ. Παιδιά μου, ελάτε στην αγκαλιά του πατέρα σας.

Κλαίγοντας στ' αληθινά, πήρε στην αγκαλιά της την Ελένη και τη Σοφία, που τότε θα 'ταν μόλις τριώ χρονώ και που έμπηξε τα κλάματα βλέποντας τη Ζωή να κλαίει. Από δίπλα έκλαιγε κι η Ελένη. Μόνο ο Νίκος στεκόταν παράμερα. Φαινόταν αμήχανος, λες κι αυτός δεν ήταν παιδί του Γιάννη. Άλλωστε κι η Ζωή μέσα στη μαύρη της απελπισία τον είχε ξεχάσει. Έσφιγγε τις δύο μικρές στην αγκαλιά της, τις φιλούσε και τις έλουζε με τα δάκρυα της.

- Ω, ο άμοιρος! Σας αποχαιρετώ, βλέπω το βαπόρι να πλησιάζει.

Εκείνη την ώρα παρουσιάστηκε ο Σώζος τραβώντας την Κατίνα από την καπιστράνα. Την οδήγησε στη μέση της αλάνας, κοντά στους ηθοποιούς. Η Ζωή γύρισε και κοίταξε βουρκωμένη γύρα της, τους θεατές, τον ουρανό, τα δέντρα, κι ύστερα έδωσε ένα σάλτο και καβάλησε τη γαϊδούρα. Με τον μπόχο ριγμένο στον ώμο, φώναξε μια τελευταία φορά:

- Αντίο, πατρίδα, αντίο, Έλληνες, φεύγω για την Αμερική, θα γίνω πλούσιος και θ' αποθάνω στα ξένα.

Κούνησε το χέρι αποχαιρετώντας την πλάση, και με ένα «χα βρε, ντε βρε» του Σώζου η Κατίνα απομακρύνθηκε με τον άμοιρο Γιάννη, αργά, πέρα από την αλάνα, στο δρόμο που βγάζει από το χωριό.

Βουβαμάρα πλάκωσε τους θεατές. Κανένας δε μιλούσε. Οι πιο πολλοί κλαίγανε. Η μάνα μου μουρμούριζε: «Βρε τ' αναθεματισμένο, πώς τα 'πε, βρε και με πίκρανε, που κακό χρόνο να μην έχει το μπαριασμένο...» και με το φακιόλι της σκούπιζε τα μάτια της.

2

Ατομική εργασία

Συνεχίζω την ιστορία.

Ο κύριος Αλκιβιάδης ήταν ο άνθρωπος που μ' έκανε να καταλάβω τι πάει να πει σεβασμός προς τους άλλους. Ο τρόπος που μου το δίδαξε ήταν μοναδικός. Μια μέρα, λοιπόν,

4

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΜΑΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΤΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Γνωρίζουμε ότι επίθετο είναι μια λέξη που συνοδεύει κάποιο ουσιαστικό και το προσδιορίζει, δείχνει δηλαδή κάποιο χαρακτηριστικό ή ιδιότητά του.

Πρόσεξε τα παρακάτω παραδείγματα:

- α)** Το φαγητό που μαγείρεψες σήμερα είναι **νόστιμο**.
- β)** Το φαγητό που μαγείρεψες σήμερα είναι **νοστιμότερο (ή πιο νόστιμο)** από το χθεσινό.
- γ)** Το φαγητό που μαγείρεψες σήμερα είναι **νοστιμότερο (ή το πιο νόστιμο)**.

Στο πρώτο παράδειγμα το επίθετο (**νόστιμο**) φανερώνει μία ιδιότητα του ουσιαστικού. Σ' αυτή την περίπτωση το επίθετο είναι **θετικού βαθμού**.

Στο δεύτερο παράδειγμα το επίθετο (**νοστιμότερο**) φανερώνει ότι το ουσιαστικό έχει την ιδιότητα αυτή σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο όμοιό του, γίνεται δηλαδή μια σύγκριση. Σ' αυτή την περίπτωση το επίθετο είναι **συγκριτικού βαθμού**.

Στο τρίτο παράδειγμα το επίθετο (**νοστιμότερο**) φανερώνει ότι το ουσιαστικό έχει την ιδιότητα αυτή σε βαθμό μεγαλύτερο από όλα τα όμοιά του. Σ' αυτή την περίπτωση το επίθετο είναι **υπερθετικού βαθμού**.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Συγκριτικός βαθμός

Σχηματίζεται με δύο τρόπους:

α) Μονολεκτικά, προσθέτοντας στο επίθετο του θετικού βαθμού τις καταλήξεις **-τερος, -τερη, -τερο**.

π.χ. ωραίος, ωραία, ωραίο	→	ωραιότερος, ωραιότερη, ωραιότερο
βαρύς, βαριά, βαρύ	→	βαρύτερος, βαρύτερη, βαρύτερο
συνεπής, συνεπής, συνεπές	→	συνεπέστερος, συνεπέστερη, συνεπέστερο

β) Περιφραστικά, βάζοντας μπροστά από το **θετικό βαθμό** του επιθέτου το «**πιο**».

π.χ. ωραίος	→	πιο ωραίος
βαρύς	→	πιο βαρύς
συνεπής	→	πιο συνεπής

Υπερθετικός βαθμός

Διαθέτει δυο τύπους:

α) Τον σχετικό υπερθετικό βαθμό, που σχηματίζεται όπως ο μονολεκτικός ή περιφραστικός συγκριτικός, βάζοντας όμως μπροστά το άρθρο.

π.χ. ωραίος	→	ο ωραιότερος ή ο πιο ωραίος
βαρύς	→	ο βαρύτερος ή ο πιο βαρύς
συνεπής	→	ο συνεπέστερος ή ο πιο συνεπής

β) Τον **απόλυτο υπερθετικό βαθμό**, που σχηματίζεται μονολεκτικά και περιφραστικά.

Μονολεκτικά, προσθέτοντας στο επίθετο του θετικού βαθμού τις καταλήξεις

-τατος, -τατη, -τατο.

π.χ. **ωραίος, ωραία, ωραίο** → **ωραιότατος, ωραιότατη, ωραιότατο**
βαρύς, βαριά, βαρύ → **βαρύτατος, βαρύτατη, βαρύτατο**
συνεπής, συνεπής, συνεπές → **συνεπέστατος, συνεπέστατη, συνεπέστατο**

Περιφραστικά, προσθέτοντας το επίρρημα πολύ μπροστά από το θετικό βαθμό του επιθέτου.

π.χ. **ωραίος** → **πολύ ωραίος**
βαρύς → **πολύ βαρύς**
συνεπής → **πολύ συνεπής**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ		ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ	
	μονολεκτικά	περιφραστικά	σχετικός	απόλυτος
ωραίος	ωραιότερος	πιο ωραίος	ο ωραιότερος ή ο πιο ωραίος	ωραιότατος ή πολύ ωραίος

ΑΝΩΜΑΛΑ - ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- Υπάρχουν μερικά επίθετα τα οποία δε σχηματίζουν τα παραθετικά τους μονολεκτικά με τους τρόπους που μάθαμε ή τα σχηματίζουν από διαφορετική ρίζα. Αυτά τα παραθετικά λέγονται **ανώμαλα**.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
πολύς	περισσότερος (πιότερος)	(πλείστος)
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	(χειρίστος ή κάκιστος)

- Υπάρχουν ορισμένα επίθετα τα οποία δε σχηματίζουν όλους τους βαθμούς ή έχουν μόνο έναν βαθμό. Αυτά ονομάζονται **ελλειπτικά παραθετικά** και είναι τα παρακάτω:

α) Έχουν μόνο συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό, γιατί σχηματίζονται από κάποιο επίρρημα ή αρχαία πρόθεση:

(άνω)	ανώτερος	ανώτατος
(υπέρ)	υπέρτερος	υπέρτατος
(κάτω)	κατώτερος	κατώτατος

β) Έχουν μόνο συγκριτικό βαθμό τα παρακάτω επίθετα:

μεταγενέστερος, προγενέστερος, προτιμότερος, πρωτύτερος.

γ) Σε μερικά επίθετα ο υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται με σύνθετα επίθετα από τα οποία το πρώτο συνθετικό είναι μία από τις λέξεις: θεός, κατά, όλος, υπέρ, παν, πέντε (πεντα), τρία (τρεις), τέσσερα (τετρα).

π.χ. θεός + φτωχός	→	θεόφτωχος (τελείως φτωχός)
κατά + πράσινος	→	καταπράσινος (απόλυτα πράσινος)
όλος + μοναχός	→	ολομόναχος (τελείως μόνος)
πέντε + καθαρός	→	πεντακάθαρος (παρά πολύ καθαρός)
τέσσερα + παχύς	→	τετράπαχος (πολύ παχύς)
τρεις + ένδοξος	→	τρισένδοξος (πολύ ένδοξος)
υπέρ + αισιόδοξος	→	υπεραισιόδοξος (παρά πολύ αισιόδοξος)
παν + έξυπνος	→	πανέξυπνος (πολύ έξυπνος)

δ) Μερικά επίθετα δε σχηματίζουν καθόλου παραθετικά. Είναι αυτά που δηλώνουν ύλη, τόπο, χρόνο, καταγωγή, συγγένεια, κατάσταση που δεν αλλάζει.

π.χ. ύλη:	σιδερένιος, πέτρινος κ.ά.
τόπος:	παραθαλάσσιος, βουνίσιος κ.ά.
χρόνος:	χθεσινός, σημερινός, περσινός κ.ά.
καταγωγή:	ελληνικός, βυζαντινός κ.ά.
συγγένεια:	πατρικός, αδελφικός κ.ά.
κατάσταση:	μισός, άδειος, αθάνατος κ.ά.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Από πολλά επίθετα παράγονται επιρρήματα. Τα επιρρήματα είναι άκλιτα, δεν έχουν γένη, άρθρα, πτώσεις. Όμως και τα επιρρήματα σχηματίζουν παραθετικά όπως και τα επίθετα.

Ας θυμηθούμε από πού προέρχονται τα επιρρήματα.

α) Από επίθετα που τελειώνουν σε **-ος** παράγονται επιρρήματα σε **-α**.

π.χ. **καλός** → **καλά** **ωραίος** → **ωραία**

β) Από επίθετα που τελειώνουν σε **-ής** παράγονται επιρρήματα σε **-ως**.

π.χ. **ευτυχής** → **ευτυχώς** **διαρκής** → **διαρκώς**

γ) Από επίθετα που τελειώνουν σε **-υς** παράγονται επιρρήματα σε **-ιά**.

π.χ. **μακρύς** → **μακριά** **βαρύς** → **βαριά**

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω και τα επιρρήματα σχηματίζουν παραθετικά. Έτσι έχουν μονολεκτικά και περιφραστικά παραθετικά.

α) Μονολεκτικά: Για τον συγκριτικό βαθμό έχουν τις καταλήξεις: **-ότερα** ή **-ύτερα** ή **-έστερα**.

Για τον υπερθετικό βαθμό έχουν τις καταλήξεις: **-ότατα** ή **-ύτατα** ή **-έστατα**.

ΘΕΤΙΚΟΣ

ωραία

βαριά

απλά

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ

ωραιότερα

βαρύτερα

απλούστερα

ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

ωραιότατα

βαρύτατα

απλούστατα

β) Περιφραστικά: Για τον συγκριτικό βαθμό:

πιο + θετικός βαθμός

Για τον υπερθετικό βαθμό:

πολύ + θετικός βαθμός

ΘΕΤΙΚΟΣ

ωραία

βαριά

απλά

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ

πιο ωραία

πιο βαριά

πιο απλά

ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

πολύ ωραία

πολύ βαριά

πολύ απλά

ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κύριες/ανεξάρτητες προτάσεις είναι οι προτάσεις που δεν εξαρτώνται από άλλες προτάσεις και έχουν αυτοτελές νόημα. π.χ. Οι Έλληνες είναι ένας περήφανος λαός.

Δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις είναι αυτές που συμπληρώνουν το νόημα μιας άλλης πρότασης και εξαρτώνται από αυτήν. π.χ. Όταν κατάλαβα τα σχέδια του, ήταν πια πολύ αργά.

Ονοματικές	Εισάγονται	Χρησιμοποιούνται ως
Ειδικές	ότι, πως, που	1. Αντικείμενο 2. Υποκείμενο: σε απρόσωπα ρήματα 3. Επεξήγηση: σε δεικτικές ή αόριστες αντωνυμίες
Βουλητικές	να	
Ενδοιαστικές	μήπως, μη(ν), μήπως δε(ν), μη δε(ν), να μη(ν)	
Πλάγιες ερωτηματικές	Ολικής άγνοιας: αν, μη, μήπως, μη τυχόν Μερικής άγνοιας: ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα	
Επιρρηματικές	Εισάγονται	Χρησιμοποιούνται ως
Τελικές	για να	Επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού
Αιτιολογικές	γιατί, επειδή, διότι, που, αφού, εφόσον, μια και, μια που, καθώς, καθόσον, καθότι	Επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας
Χρονικές	Ταυτόχρονο: όταν, σαν, ενώ, ενόσω, καθώς, όποτε, όσο Προτερόχρονο: όταν, σαν, καθώς, αφού, αφότου, όποτε, μόλις, άμα Υστερόχρονο: πριν (να), προτού (να), ωσότου (να), ώσπου (να), όταν, σαν, όποτε	Επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου
Υποθετικές	αν, εάν, άμα, αν τυχόν	Επιρρηματικός προσδιορισμός του όρου ή της προϋπόθεσης
Αποτελεσματικές (ή συμπερασματικές)	ώστε, που, ώστε να, που να, να, για να	Επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος ή συμπεράσματος

Εναντιωματικές	αν και, ενώ, μολονότι, μόλο που, παρόλο που, παρά το ότι, παρότι, παρά το γεγονός κλπ.	Επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης.
Παραχωρητικές	και αν, και να, και...να, που να, να, ας...και, ακόμη κι αν, κι αν, και ας, όσο και να	Επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης.

Ειδικές

Ειδικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους **ότι, πως, που**.

- Στις ειδικές προτάσεις δε βάζουμε κόμμα.

π.χ. Ο Γιώργος είπε ότι θα διαβάσει το απόγευμα.

κύρια δευτερεύουσα ειδική

Βουλητικές

Βουλητικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με το **να** και συμπληρώνουν την έννοια ενός ρήματος, το οποίο σημαίνει **θέλω, μπορώ, παρακαλώ, εύχομαι, δέχομαι, αναγκάζομαι** κ.ά.

[Από το ρήμα *βούλομαι* που στα αρχαία ελληνικά σημαίνει *θέλω*.]

- Στις βουλητικές προτάσεις δε βάζουμε κόμμα.

π.χ. Θέλω να έρχεσαι στην ώρα σου.

κύρια δευτερεύουσα βουλητική

Βουλητική πρόταση ως υποκείμενο παίρνουν απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις που έχουν σημασία παρόμοια με τη σημασία των προηγούμενων ρημάτων (*θέλω, μπορώ* κ.λπ.), όπως: **πρέπει, χρειάζεται, απαγορεύεται, συμβαίνει, είναι ανάγκη, είναι ντροπή, είναι φυσικό, είναι δυνατό, είναι καλύτερα** κ.λπ.

π.χ. Πρέπει να είσαι πιο προσεκτικός.

κύρια δευτερεύουσα βουλητική

Σημείωση: Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις τελικές προτάσεις που αρχίζουν με το **να** με τις βουλητικές προτάσεις που επίσης αρχίζουν με το **να**. Οι τελικές προτάσεις εισάγονται κυρίως με το σύνδεσμο **για να** και, όταν εισάγονται με το σύνδεσμο **να**, αυτός μπορεί να αντικατασταθεί με το **για να**.

π.χ. Ήρθα **να δουλέψω** ή Ήρθα, **για να δουλέψω**. → **τελική**

Θέλω **να δουλέψω**. (δε λέγεται όμως: θέλω για να δουλέψω). → **βουλητική**

Ενδοιαστικές

Ενδοιαστικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τους ενδοιαστικούς (ή διστακτικούς) συνδέσμους **μη(ν)**, **μήπως**.

- Στις διστακτικές προτάσεις δε βάζουμε κόμμα.

π.χ. Ανησυχώ μήπως το ξεχάσεις.

κύρια δευτερεύουσα διστακτική

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που περιέχουν ερώτηση και εισάγονται με:

- **ερωτηματικές αντωνυμίες** (ποιος, πόσος, τι κ.λπ.)
- **ερωτηματικά επιρρήματα** (πού, πότε, πώς κ.λπ.)
- **συνδέσμους** (αν, γιατί, μήπως κ.λπ.)

- Στις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις δε βάζουμε κόμμα.

π.χ. Με ρώτησε ποιοι θα είναι στο πάρτι.

κύρια πλάγια ερωτηματική

Απορώ γιατί δεν πήγε κι αυτός στο θέατρο.

κύρια πλάγια ερωτηματική

Οι ειδικές, οι διστακτικές, οι βουλητικές και οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις κανονικά δεν παίρνουν κόμμα. Όταν όμως είναι επεξήγηση, τότε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια.

π.χ. Πήραμε μια ευχάριστη είδηση, **ότι** έγινε καλά. (δηλ. ότι έγινε καλά)

Κάθε μέρα είχε την ίδια αγωνία, **μήπως** τον απολύσουν. (δηλ. μήπως τον απολύσουν)

Σπάνια το ήθελε αυτό, **να** μένει μόνος στο σπίτι. (δηλ. να μένει μόνος στο σπίτι)

Αυτό δεν καταλαβαίνω, **ποια** είναι η διαφορά μας. (δηλ. ποια είναι η διαφορά μας)

ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ: Ο ΠΟΛΥΣ - Η ΠΟΛΗ - ΤΟ ΠΟΛΥ

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Όνομ.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	του πολύ / του πολλού	της πολλής	του πολύ / του πολλού
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλητ.	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός

Όνομ.	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλητ.	-	-	-

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -ΗΣ -ΗΣ -ΕΣ

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Όνομ.	ο διεθνής	η διεθνής	το διεθνές
Γεν.	του διεθνούς	της διεθνούς	του διεθνούς
Αιτ.	τον διεθνή	τη διεθνή	το διεθνές
Κλητ.	διεθνή	διεθνή	διεθνές
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	οι διεθνείς	οι διεθνείς	τα διεθνή
Γεν.	των διεθνών	των διεθνών	των διεθνών
Αιτ.	τους διεθνείς	τις διεθνείς	τα διεθνή
Κλητ.	διεθνείς	διεθνείς	διεθνή

1

Ατομική εργασία

Στον παρακάτω πίνακα σχημάτισε τους μονολεκτικούς τύπους του συγκριτικού και του υπερθετικού βαθμού των επιθέτων.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
επιμελής		
ευγενικό		
θρεπτική		
πλούσιος		
καλός		
μικρή		
λίγο		
συμπαθής		

2

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε περιφραστικά τον συγκριτικό και τον απόλυτο υπερθετικό βαθμό των επιθέτων του παρακάτω πίνακα.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
φαρδύς		
δύσκολη		
φρέσκο		
σίγουρος		
καθαρή		
φωτεινό		
προσεχτικός		

3

Ατομική εργασία

Σχημάτισε με ένα σύνθετο επίθετο τον υπερθετικό βαθμό των παρακάτω φράσεων, όπως στο παράδειγμα.

- α) είναι πολύ καθαρό: **πεντακάθαρο**
- β) είναι εντελώς κόκκινος:
- γ) είναι πολύ σκοτεινή:
- δ) είναι πολύ δυνατός:
- ε) είναι πολύ νόστιμο:
- στ) είναι εντελώς μόνος:
- ζ) είναι πολύ φανερό:
- η) είναι πολύ όμορφος:

4

Ομαδική εργασία

Υπογραμμίστε τη δευτερεύουσα πρόταση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις και κυκλώστε τον σύνδεσμο που την εισάγει. Στη συνέχεια, προσδιορίστε το είδος της (ειδική, βουλευτική, ενδοιαστική, πλάγια ερωτηματική).

1. Αναρωτιέμαι γιατί ο υπολογιστής καθυστερεί τόσο να ανοίξει.
2. Πιστεύω ότι το κινητό με βοηθάει στη δουλειά.
3. Ελπίζω να βελτιωθεί η ταχύτητα του διαδικτύου.
4. Φοβάμαι μήπως ο σκληρός μου δίσκος χαλάσει ξαφνικά.
5. Νομίζω ότι η τεχνολογία εξελίσσεται συνεχώς.
6. Δεν ξέρω αν η σύνδεση στο διαδίκτυο θα επανέλθει σύντομα.
7. Θέλω να αγοράσω έναν νέο υπολογιστή.

5

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα παραθετικά των παρακάτω επιρρημάτων.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
ωραία		
καλά		
μέτρια		
υγιεινά		
σίγουρα		
βαθιά		
λίγο		

6

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του επιθέτου **πολύς - πολλή - πολύ ή το επίρρημα πολύ.**

1. κόσμος είχε συγκεντρωθεί στο αεροδρόμιο και περίμενε ώρα την απογείωση του αεροπλάνου.
2. Ύστερα από ώρα συζήτησης καμία πρόταση δεν κρίθηκε αποτελεσματική.
3. Στην Πελοπόννησο έριξε βροχή και χαλάζι.
4. Το χωριό μου έχει ησυχία, γιατί είναι μικρό.
5. Πέρσι ήρθαν στη χώρα μας τουρίστες και άφησαν συνάλλαγμα.

7

Ομαδική εργασία

Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το κατάλληλο επίθετο στον σωστό τύπο:

ευπαθής, ογκώδης, δηλητηριώδης, τριμελής, πολυετής, διεθνής, πετρώδης, θυελλώδης, ξυλώδης, μανιώδης

1. Από αύριο θα πνέουν άνεμοι στο Αιγαίο.
2. Με την απεργία χάλασαν πολλά προϊόντα.
3. Ύστερα από προσπάθειες τα κατάφερε.
4. Με την έκρηξη του εργοστασίου διέφυγαν αέρια.
5. Οι καπνιστές βάζουν σε κίνδυνο την υγεία τους.
6. Αποφασίστηκε η σύσταση εξεταστικής επιτροπής.
7. Στόιχισε αρκετά η εκσκαφή του οικοπέδου γιατί το έδαφος ήταν
8. Απαγορεύεται η μεταφορά αντικειμένων με τον ανελκυστήρα.
9. Έχεις καταλάβει ποιοι βλαστοί λέγονται
10. Τα πρακτορεία αναμετέδωσαν την είδηση.

8

Ομαδική εργασία

Συμπληρώστε τις καταλήξεις των επιθέτων στις παρακάτω φράσεις, προσέχοντας την ορθογραφία τους.

η πολυτελ..... κατοικία	τα υγι..... παιδιά
οι θωρυβωδ..... εκδηλώσεις	τις διμερ..... συμφωνίες
ο συμμιγ..... αριθμός	η αλματωδ..... πρόοδος
το ευγεν..... αέριο	τις ασθεν..... βροχές
των επικερδ..... επιχειρήσεων	το μονοετ..... φυτό
τα ασφαλ..... καταφύγια	τους επιεικ..... δικαστές
οι επιμελ..... μαθητές	ο ευσεβ..... χριστιανός
το αιιθαλ..... δέντρο	των διεθν..... εκθέσεων

9

Ατομική εργασία

Συμπλήρωσε τα κενά με το επίθετο πολύς - πολλή - πολύ ή με το επίρρημα πολύ.

πο..... ώρα	πο..... λυπήθηκα	πο..... βροχή
πο..... ησυχία	πο..... λιακάδα	πο..... ευγενής
πο..... ευχαριστήθηκα	πο..... αγάπη	πο..... νερό
πο..... φαντασία	πο..... κουράζεσαι	πο..... κοιμήθηκες

Θεωρία

ΑΣ ΤΟΝΙΣΟΥΜΕ ΣΩΣΤΑ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

Α. Γενικός κανόνας: Τόνο παίρνουν οι λέξεις που έχουν δύο συλλαβές και πάνω. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται.

Β. Θεωρούνται μονοσύλλαβες και παραμένουν άτονες οι λέξεις με καταχρηστικό δίφθογγο: **μια, για, γεια, ποιος, γιος** κλπ.

Σημείωση: Πρόσεχε τη διαφορά μια-μία, το βιος-ο βίος.

Γ. Μια μονοσύλλαβη προστακτική, ακόμη και όταν ακολουθείται από δύο εγκλιτικά, δεν παίρνει τόνο: **πες** μου το, **φα** του τα, **βρες** μου το κλπ.

Δ. Οι δισύλλαβες λέξεις που παρουσιάζονται ως μονοσύλλαβες μετά από έκθλιψη ή αποκοπή διατηρούν κανονικά τον τόνο τους: (λίγο) λίγ' απ' όλα, (είναι) είν' ανάγκη, (έκθλιψη) κλπ, (φέρε) φέρ' το, (άσε) άσ' τον αποκοπώ κλπ.

Ε. Στην αφαίρεση, όταν αποβάλλεται τονιζόμενο φωνήεν, αποβάλλεται μαζί με το φωνήεν και ο τόνος του: μου έφερε- μου **΄φερε**, τα έδειξε - τα **΄δειξε** κλπ.

ΣΤ. Ο διαζευτικός σύνδεσμος «ή» τονίζεται, για να ξεχωρίσει από το ομόηχο άρθρο: ή η Άννα ή η Μαρία.

Ζ. ΠΟΥ, ΠΩΣ

- Τα πού, πώς τονίζονται, όταν είναι ερωτηματικά: **Πού** πήγες; **Πώς** σε λένε; (ευθείες ερωτήσεις) / Δεν ξέραμε **πού** πήγε. Τον ρωτήσαμε **πώς** τον λένε. (πλάγιες ερωτήσεις)

- Όταν δεν είναι ερωτηματικά δεν τονίζονται: Αυτό που σου είπα (που: αντωνυμία). Μας είπε πως έφυγες (πως: σύνδεσμος).

- Τα πού, πώς παίρνουν τόνο στις εξής περιπτώσεις: **Πού** να στα λέω, Από **πού** και ως **πού**, **πού** και **πού**, Αραιά και **πού**, **Πώς** βαριέμαι!, **Πώς** και **πώς**.

1 Ατομική εργασία

Γράψε με πεζά γράμματα τις παρακάτω λέξεις (πρόσεχε τον τονισμό τους) και βάλε την απόστροφο όπου χρειάζεται.

ΒΑΛΕ ΤΟΥΣ	ΘΑ ΕΔΙΝΑ
ΠΕΣ ΤΗΣ ΤΟ	ΦΑ ΤΟΥ ΤΑ
ΤΟ ΒΙΟΣ	ΗΡΘΕ ΑΥΤΟΣ;
Ο ΒΙΟΣ	ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ;

2 Ατομική εργασία

Γράψε με πεζά γράμματα τις λέξεις που είναι γραμμένες με κεφαλαία, βάζοντας σωστά τον τόνο όπου χρειάζεται.

Καρδιά ΠΟΥ..... πριν δε λύγιζες ΠΩΣ..... τόσο πια λυγίζεις;
 Τον βλέπουμε ΠΟΥ..... και ΠΟΥ.....
 Έκανε ΠΩΣ..... και ΠΩΣ..... να έρθει μαζί μας.
 ΠΟΥ..... καιρός για τέτοια πράγματα.

1 Ομαδική εργασία

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και εντοπίστε δύο κύριες και δύο δευτερεύουσες προτάσεις. Υπογραμμίστε τις κύριες και κυκλώστε τις δευτερεύουσες.

Προσβασιμότητα και ένταξη μέσω της τεχνολογίας

Τα τελευταία χρόνια, η τεχνολογία έχει βελτιωθεί σημαντικά και έχει δημιουργήσει πιο εξελιγμένα βοηθητικά εργαλεία και υπηρεσίες που επιτρέπουν σε άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες να ζουν πιο ανεξάρτητα. Παρόλο που οι παραδοσιακές βοηθητικές συσκευές, όπως τα λευκά μπαστούνια, η γραφή Braille για τους ανθρώπους με αναπηρία όρασης ή οι υπότιτλοι για τους κωφούς, εξακολουθούν να είναι απαραίτητες, οι νέες συσκευές, εφαρμογές και τεχνολογικές προσεγγίσεις βοηθούν στη δημιουργία ενός πιο συμπεριληπτικού κόσμου.

Ο αριθμός των ατόμων που επωφελούνται από τα τεχνολογικά επιτεύγματα, και πιο συγκεκριμένα από τις βοηθητικές τεχνολογίες, είναι αρκετά μεγάλος. Για παράδειγμα, το 2021 υπήρχαν 43 εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο που ζούσαν με τύφλωση, ενώ πάνω από 1,5 δισεκατομμύριο άνθρωποι είχαν απώλεια ακοής. Επίσης, πάνω από 131 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο χρειάζονται αναπηρικό αμαξίδιο.

Οι βοηθητικές τεχνολογίες έχουν σχεδιαστεί για να βοηθούν άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες

να επικοινωνούν πιο εύκολα, να αποκτούν πληροφορίες με εναλλακτικούς τρόπους ή να κινούνται πιο εύκολα και ανεξάρτητα σε φυσικούς χώρους. Ένα παράδειγμα τέτοιας τεχνολογίας για κωφά άτομα είναι η εφαρμογή **Nagish**, που μετατρέπει τις τηλεφωνικές κλήσεις σε κείμενο σε πραγματικό χρόνο.

Στη συνέχεια, ένα παράδειγμα βοηθητικής τεχνολογίας για τους ανθρώπους με προβλήματα όρασης είναι το **MyEye**. Το MyEye είναι μια συσκευή που προσαρμόζεται σε γυαλιά και χρησιμοποιεί κάμερα και τεχνητή νοημοσύνη για να διαβάζει κείμενα, να αναγνωρίζει πρόσωπα και αντικείμενα και να παρέχει οπτικές πληροφορίες μέσω ήχου σε πραγματικό χρόνο.

Άλλες τεχνολογίες βοηθούν τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες να κινούνται με ασφάλεια σε δημόσιους χώρους. Παραδείγματος χάρη, η συσκευή **WeWALK**, η οποία τοποθετείτε σε λευκό μπαστούνι, χρησιμοποιεί αισθητήρα υπερήχων για την ανίχνευση αντικειμένων πάνω από το επίπεδο του στήθους. Παράλληλα, συνδέεται με την εφαρμογή WeWALK για να παρέχει πληροφορίες διαδρομής, επιτρέποντας στους χρήστες να κινούνται με ασφάλεια σε δημόσιους χώρους και μέσα μαζικής μεταφοράς.

Keith Kirkpatrick, *Accessibility and Inclusion through Technology*
(διασκευή από τη συγγραφική ομάδα)

2

Ομαδική εργασία

Στη συνέχεια, γράψτε μία πρόταση σχετική με το θέμα του κειμένου για καθεμία από τις παρακάτω κατηγορίες, προσέχοντας τον συντακτικό ρόλο της δευτερεύουσας πρότασης μέσα στην κύρια πρόταση.

1. (Ειδική - Υποκείμενο):

.....

.....

2. (Βουλευτική - Αντικείμενο):

.....

.....

3. (Ειδική - Αντικείμενο):

.....

.....

4. (Ενδοιαστική - Επεξήγηση):

.....

.....

5. (Πλάγια ερωτηματική - Υποκείμενο):

.....

.....

Βάσει του ν. 3966/2011, τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

